БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 15 (10383) | 1964 оной январиин 18, суббото | Сэн 2 мүнгэн

Нүхэр Фидель Кастро СССР-тэ айлшалhаар

Социалис Революциин нэгэдэмэл партиин Национальна хүтэлбэриин нэгэдэхи секретарь, Кубын Республикын революционно правительствын премьер-министр нүхэр Фидель Кастро болон тэрэниие үдэшэжэ ябаhан хүнүүд КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. С. Хрущевой уряалаар хэдэн үдэрэй турша соо Москва шадарай районуудаар айлшалжа байна.

Эдэ үдэрнүүдтэ Н. С. Хрущев болон Фидель Кастро хоёрой хоорондо хоёр таладаа хамаатай асуудалнуудаар хани ёhоной хөөрэлдөөнүүд боложо, олон асуудалнуудаар hанамжануудаа мэдэлсээ.

А. И. Микоян, СССР-hээ Кубын Республикада байдаг элшэн сайд А. И. Алексеев эдэ хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадалсаа.

Фидель Кастро болон тэрэниие үдэшэжэ ябаhан Кубын нүхэдүүд Москва шадарай газарнуудай үбэлэй сагай үзэсхэлэн hайхан байгаалиие ехэ hонирхон хараа, hайнаар амаржа байна.

(ТАСС).

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Нүхэд Н. С. Хрущев, Фидель Кастро Москвагай Кремлиин Тайницка саад соо үхибүүдтэ хэгдэhэн ёлко hонирхон хаража байна.

ТАСС-ай фотохронико.

КПСС-эй БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ II ПЛЕНУМ

1964 оной январиин 16—17-до Улаан-Үдэ хотодо партиин Буряадай областной комитедэй II пленум болоо. Пленум дээрэ «КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй дүнгүүд ба областной партийна организациин зорилгонууд тухай» асуудал зүбшэн хэлсээ.

Энэ асуудалаар партиин обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **А. У. Модогоев** элидхэл хээ.

Пленумэй хүдэлмэридэ КПСС-эй обкомой гэшүүд болон кандидадуудhаа, шалгалтын областной комиссиин гэшүүдhээ гадна, колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управленинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, колхозуудай түрүүлэгшэнэр, совхозуудай директорнүүд, промышленна болон барилгын предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд, Зүүн-Сибиирин совнархозой түлөөлэгшэд хабаадалсаа.

Нүхэр Модогоевой элидхэлэй hүүлээр Буряадай научно-шэнжэлэлгын комплексно институдай директор нүхэр **Макеев**, Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин «8 Марта» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Ткачев**, Буряадай геологическа управлениин начальник нүхэр **Силаков**, Түнхэнэй үйлэдбэриин управлениин Саянай совхозой директор нүхэр **Автушенко**, Буряадай хүдөө ажахын институдай ректор нүхэр **Филиппов**, Сэлэнгын целлюлозно-картонно комбинадай директор нүхэр **Рыбаков**, Ивалгын таришалга-үйлэдбэрилгын ажахын главна агроном нүхэр **Емельянов**, Мухар-Шэбэрэй хүдөөгэй үйлэдбэриин парткомой секретарь нүхэр **Цыбиков**, «Тарбагатайский ключ» карьернүүдэй управлениин директор нүхэр **Сафронов**, республикын Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо, хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ министр нүхэр **Дубровский**, Улаан-Үдын хүдөөгэй үйлэдбэриин парткомой секретарь нүхэр **Черняков**, Буряадай барилгын управлениин начальник нүхэр **Алексеев**, Кабанскын үйлэдбэриин управлениин начальник нүхэр **Титов**, Улаан-Үдын шэлэй оньhожоруулагдаhан заводой директор нүхэр **Болотов**, «Росгипроводхозой» Буряадай экспедициин начальник нүхэр **Богданов**, «Востсибсетьстрой» трестые эрхилэгшэ нүхэр **Рапацкий**, ВЛКСМ-эй Буряадай обкомой секретарь нүхэр **Наводкин**, Зүүн-Сибиирин арадай ажахын соведэй түрүүлэгшэ нүхэр **Маркелов**, Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой свёкло ургуулагшадай оньhожоруулагдаhан звеное даагша нүхэр **Павлов**, КПСС-эй Буряадай обкомой секретарь нүхэр **Раднаев**, Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениин Эрхирэгэй совхозой директор нүхэр **Нимаев**, Түнхэнэй үйлэдбэриин управлениин начальник нүхэр **Серебренников**, Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин Калининай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Митыпов** «Забайкаллес» комбинадай начальник нүхэр **Маслов** гэгшэд үгэ хэлэhэн байна.

КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр Модогоевой түгэсхэлэй үгэ хэлэhэнэй hүүлээр зүбшэн хэлсэгдэhэн асуудалаар пленум нэгэн дуугаар дэлгэрэнгы тогтоол баталан абаа.

ХЭХЭ АЖАЛ, ДАБАХА ЗАМ ТОДОРХОЙЛОГДОБО

Баргажанай леспромхозой хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшадай 1964 ондо абаhан

СОЦИАЛИС УЯЛГА

Коммунис партиингаа хүтэлбэри доро ябаhан совет арад долоон жэлэй табадахи жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэбэ.

Манай леспромхозойхид социалис мүрысөө дэлгэрүүлэн, 1963 онойнгоо түсэбые болзорhоонь урид дүүргээд, түсэбhөө гадуур 19 мянган кубометр модо бэлэдхээ, 390.6 мянган кубометр модо хэрэглэгшэдтэнь эльгээгээ гэхэ гү, али 36.6 мянган кубометрээр түсэбөө үлүүлhэн байна. Жэлэй туршада бүтээгдэhэн ажалые хүдэлмэришэн бүхэндэ хубаажа хараа hаа, ажалайнь бүтээсэ түсэбөөр хараалагдаhан 595 кубометрэй орондо 632 кубометртэ хүргэгдэhэн болоно. Модо бэлэдхэлгын өөрынь үнэ сэн горитойгоор доошолуулагдаа, 240 мянган түхэригэй валовой продукци даабариhаа гадуур үйлэдбэрилэгдөө.

Республикын суута модошон Алексей Кудряшовой бригадын үүсхэлые халуунаар дэмжэhэн леспромхозой бага комплексно бригаданууд ехэ бүтээсэ түйлажа шалаа. Нүхэр П. Шеремет гэгшын бригада жэл соо 21 мянган 361 кубометр модо бэлэдхэhэн байна. Мүн нүхэд Вторушинай бригада—19842, Михайловай бригада—19709, Кошманай бригада—19150, Поповой бригада—19000 кубометр модо бэлэдхээ.

Бидэнэр КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй материалнуудые шудалаабди. Коммунизмын материально-техническэ үндэhэ hуури байгуулха хэрэгтэ өөhэдынгөө туhа нэмэри оруулха хүсэлэнтэйбди. Бидэнэр, хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, өөрынгөө арга боломжо хаража үзөөд, 1964 ондо иимэ социалис уялга абаабди:

1. 420 мянган кубометр модо бэлэдхэхэ жэлэйнгээ түсэбые декабриин 27-до дүүргэхэ, даабариhаа гадуур 60 мянган кубометр модо Эхэ орондоо үгэхэ.

2. 385 мянган кубометр модо хэрэглэгшэдтэнь эльгээхэ түсэбөө болзорhоонь урдишалан октябриин 5 болотор дүүргээд, урадхуулгын сагай дүүрэтэр 6.0 мянган кубометрhээ бага бэшэ модо уhанда табиха.

3. Жэлэй түсэбhөө гадуур 50 мянган түхэригэй валовой продукци үйлэдбэрилхэ.

4. Модон хайрсагуудай 400 кубометр хабтагай хюрөөдэхэ даабаряа 450 кубометртэ хүргэхэ. Модо хюрөөдэлгэhөө гараhан хаядаhаар штукатур хэхэ 2,5 мянган хэhэг дранка, 250 кубометр штакетник бэлэдхэхэ.

5. Механизмуудаа зүбөөр, техническэ эрилтын ёhоор ашаглаhанай, саг соонь хэрэгтэй заhабари хэhэнэй, hайн харууhа эмхидхэhэнэй ашаар модо шэрэхэ автомашинануудые 2—3 халаан соо хүдэлгэхэ.

Механизм бүхэнэй ажалай бүтээсые түсэбөөр хараалагдаhанда орходоо 2 процентhээ доошо бэшээр дээшэлүүлхэ.

6. Модо томо багсаар ашаалха, прицепгүйгөөр шэрэхэ, нарин зуруудаар модо отолон унагаaха гэхэ мэтэ түрүү технологи нэбтэрүүлhэнэй, шэнэ техникэ хэрэглэhэнэй ашаар хүдэлмэришэн бүхэнэй ажалай бүтээсые модо шэрэлгэ дээрэ 640 кубометртэ хүргэхэ.

7. Эхэ ороноймнай модошодой замай залуурщадай жэшээе үргэнөөр дэлгэрүүлэн, манай бага комплексно бригаданууд, жэшээлхэдэ, И. В. Шеремет, Н. Т. Вторушин, А. В. Кошман, Г. Я. Скулкин гэгшэдэй бригаданууд энэ жэлдэ тус бүридөө 24 мянган кубометр, нүхэд Михайлов, Попов, Ивановой бригаданууд 18—21 мянган кубометр модо бэлэдхэхэ уялга абаба.

8. Технологическа журам нарин наар сахиха, модо бэлэдхэхэ хүдэлмэриин культура дээшэлүүлхэ. Модо нарин зуруудаар отолхо, ингэжэ залуу модоной 60 процентhээ бага бэшыень гэмтээнгүй ургуулха.

9. Модо отололго, шэрэлгэ дээрэ арьбалалта хэхэ гүрим наринаар сахиhанай ашаар нэгэ кубометр модо отолходоо өөрынь үные түсэбөөр хараалагдаhанда орходоо 0,2 процентээр, модо урадхуулга дээрэ—0,3 процентээр хямдаруулха.

10. Бидэнэр, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, модошодой эдэбхи үүсхэл дээшэлүүлхэ гэжэ оролдон, уралан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын бүлгэмэй болон ниитын организацинуудай хүдэлмэри hайжаруулха гэhэн уялга абанабди. Тиихэдэ бүхы леспромхоз соогоо 40 мянган түхэригэй алмалта үгэхэ уралан нарижуулгын дурадхалнуудые үйлэдбэридөө нэбтэрүүлхэбди.

11. Үйлэдбэриин, культурно-ажаhуудалай эрилтые хангаха предприяти, эмхи зургаануудые бодхооxo барилга-хабсаралгын хүдэлмэри 1964 оной декабриин 20 болотор, гэр байрануудые ашаглалгада тушааха түсэб октябриин нэгэ болотор дүүргэхэбди.

12. Модоной фондые гамтай hайнаар хэрэглэхэ, ингэжэ даажа абаhан газарай бүхы модые отолхо, хюрөөдэhэн модо дууhан зөөхэ, залуу модонуудые гэмтээнгүйгөөр таллуулха, ашаалха, буулгаха, сэбэрлэхэ.

Коммунис ажалай түлөө мүрысөө бүри үргэнөөр дэлгэрүүлжэ, энэ хүдэлөөндэ коллективэйнгээ 70—80 процент хүдэлмэришэдые хабаадуулха. 1964 оной социалис уялга абаха зуураа, бидэнэр Байгалай леспромхозой коллективые мүрысөөндэ уринабди. 1964 оной түсэбые болзорhоонь урид үлүүлэн дүүргэхын түлөө социалис мүрысөө бүри үргэнөөр дэлгэрүүлыт гэhэн уряатайгаар республикын бүхы модошодто ханданабди.

Коллективэй зүгhөө гар табигшад: **И. Ильин**, леспромхозой директор; **Г. Мантаев**, партбюрогой секретарь; **Т. Мишурина**, ВЛКСМ-эй комитедэй секретарь; **Н. Вторушин**, **А. Кошман**, **В. Михайлов**, бага комплексно бригадануудые даагшад; **П. Мисюркеев**, **Е. Колмаков**, модо хюрөөдэгшэд; **Г. Рысев**, **В. Чирков**, **И. Безрукавый**, жолоошод; **А. Мясников**, **М. Малыгин**, **А. Тапхаев**, модо бэлэдхэлэй пунктнуудай начальнигууд; **К. Афанасьев**, **В. Шубин**, мастернууд; **Н. Мунгалов**, **Чун Зу-мин**, **Г. Агапитов**, крановщигууд; **Ф. Молоков**, тракторист; **Н. Чистов**, модо урадхуулгын начальник; **И. Богатых**, слесарь; **З. Вторушина**, гэшүүhэшэн; **И. Старковский**, УКС-ын мастер, **Н. Коношонкина**, хүдэлмэришэн.

Үшөө 500 хүлеэгдэнэ

Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин «Эрдэм» совхозой хонишодой нэгэн Гунда Раяндаевай даадаг отарада түрүүшын хурьгад абтажа эхилээ.

Эндэ hүүлэй 4—5 үдэр соо 15 хурьган гараад, булта өөдэргэн суланууд, тобир hайн түлжүүлэгдэжэ байна. Тус отарада хоёр hара соо 500 хонин хурьгалхаар хүлеэгдэнэ.

Б. Цыренов.

Хандагатайн леспромхозой доодо складта хүдэлдэг, бэлэдхэгдээд, асарагдаhан модо хэм хэмжүүрээрнь отолдог Василий Ткачевой бригадынхид 1963 онойнгоо түсэб 8 мянган кубометрээр үлүүлжэ, бусад бригадануудайнгаа дунда түрүү hуури эзэлhэн байгаа. Зураг дээрэ: (зүүн гарhаа) бригадын гэшүүн Иван Авдюшкин, бригадир Василий Ткачев, тэрэнэй нүхэр Николай Плотников.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

Мүнөөдэрэй шухала зорилго

Нэгэшье хурьга гарзалуулхагүй

Республикымнай колхоз, совхозуудаар хонид олоороо хурьгалжа, энэ түл абалга түлэг дундаа. 1964 оной январиин 10-най байдалаар бүхы дээрээ 77.227 хурьган абтанхай. Илангаяа Зэдын, Мухар-Шэбэрэй, Улаан-Үдын, Хяагтын үйлэдбэриин управленинүүдэй ажахынуудта түл олоор абтана.

Хориин үйлэдбэриин управлениин колхоз, совхозуудай хонишод хээлитэй хонидоо hайнаар эдеэлүүлжэ, харууhалжа байhанай ашаар томо hайн түл абана, хонид hүтэй байна. Мүн энэ жэлдэ хурьгашадаар дүршэлтэй хүнүүдые 135 үдэр хүдэлмэридэ табяад, хонишодые түлеэ залаар, талха хилээмээр хангаад, отара бүхэндэ үбhэ, тэжээл бэлдэжэ, байрануудыень hайса түхеэрhэн дээрhээ хурьгад hайнаар түлжүүлэгдэнэ. Мүнөө эндэхи ажахынуудта 7500 гаран хурьгад абтаад, бүхыдөө гарзагүйгөөр томо болгогдоно.

Тэрэшэлэн Зэдын үйлэдбэриин управлениин хонишод 20700 гаран хурьга абаад, оролдосотой hайнаар харууhалжа байнхай. Жэшээнь, эндэхи Ториин совхоз (директор нүхэр Тамирский главна зоотехник нүхэр Бальчугов) шэнэ жэлэй түрүүшын 10 хоногто 7 мянга гаран хурьга абанхай. Совхозой 5-дахи отделениин (эрхилэгшэнь нүхэр Поломошнов) бүхы 5 отарада эхэ хонин бүридэ 1 центнер hайхан үбhэн бэлдэгдэнхэй, таряа талханайшье зүйл бии. Нялха хурьгадай hүүл тайрагдаа.

«Октябрьский» совхозой ахалагша хонишон В. Исаков 683 түлгэдүүдhээ 146 хурьга абаад, нэгэшье гарзада оруулаагүй. Мүн эндэхи хонишод Константин Бурлаковай, «Коммунизм» колхозой Рабдан Чойбоновой бригадынхид тус тустаа 200 гаран хурьга абаад, нэгэшье хоролгогүйгөөр томо болгожо байна.

Түл абалгын халуун хаhада колхоз, совхозуудай хонишодто туhалхаяа промышленна предприятинуудhаа, эмхи зургаануудhаа хүдэлмэришэд, алба хаагшад, студентнэр ошоно. Мүнөө Улаан-Үдэ городhоо 680 хүдэлмэришэд болон алба хаагшад, 360 студентнэр хүдөө гараба. Энэ ехэ туhаламжые колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд хүсэд hайнаар хэрэглэхэ уялгатай. Зарим ушарта эдэнэрые ондоо хүдэлмэридэ табяад, мал ажалда дүршэлтэй өөhэдынгөө хүнүүдые хурьгашадаар эльгээжэ болохо бшуу.

Тиигэбэшье энэ тэрэ газарта түл абалгын харюусалгатай хэрэгтэ хамаагүйгөөр хандаха, түрүүшын үдэрhөө түл түрэсэеэ үхэл гарзада оруулха ябадал үзэгдэнэ. Эгээл иимэрхүү байдал Түнхэнэй үйлэдбэриин управлениин ажахынуудта ушарна. Тус управлениин ажахынуудта январиин үнгэрэгшэ 10 хоногто 4700 хурьга абтажа, тэдэнэйнь аяар 8,8 процент үхэл гарзада орошоо. «Сибиряк» колхоздо 1444 хурьган абтаад, 325-ниинь гарзалшоо. Тэрэшэлэн «Маяк», «Восточные Саяны» колхозууд хурьгадаа олоор гарзалуулаа.

Хурьгадай үхэл гарза Кабанскын, Улаан-Үдын үйлэдбэриин управленинүүдэй колхоз, совхозуудта ушарна.

Түл абалга hаял эхилжэ байна гээшэ. Урдамнай үбэлэй үшөө хоёр хүндэхэн hаранууд. Энэ үедэ отарануудтамнай хахад миллион хурьгад абтаха гээшэ.

Тиимэhээ ажахын энэ шухала хүдэлмэридэ колхоз, совхозуудай болон управленинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд онсо анхаралаа табиха уялгатай. Мүнөө зооветеринарна хүдэлмэришэд хонишодой бригаданuудтал хонон, үнжэн байжа туhалха болоно.

Түл абалгые зүбөөр эмхидхэхэ, тэрээндэ бии байгаа дутагдалнуудые дары усадхажа, хурьгадай үхэл гарзада орохо ябадалда эсэс табиха саг ерээ.

Ф. ЗУБЕНКО,
Минпрозагай главна зоотехник.

Баян-голойхидой уряае дэмжэнэ

Зэдын хонишод бодото ажалаараа харюусана

ПЕТРОПАВЛОВКА. **(Телефоноор абтаба).** Малай үбэлжэлгые эмхитэйгээр үнгэргэжэ байhан XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой хонишод Баргажанай баянголойхидой уряа бэшэгтэй танилсажа, социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадаха гэлсэбэ. Олон хонишод уялганuудые абаа. Жэшээлхэдэ, колхозой түрүү хонишон А. В. Лапинай хүтэлбэрилдэг бригадынхид 1964 ондо 100 эхэ хонин бүриhөө 100-hаа үсөөн бэшэ хурьга абажа, гарзада оруулангүйгөөр түлжүүлхэ зорилго урдаа табиба. Мүнөө эндэхид түл абажа захаланхай. Харууhалдаг 742 эхэ хониннhоо хамта 220 гаран хурьга абаа.

Хурьгалhан хонид тусгаар харууhалагдадаг. Аминдаа хашаа соогуур байлгагдажа, тэдэндэ үбhэ тэжээл, таряа талханай зүйл үгтэдэг юм. Нарай хурьгад түрэhэн удаагаа хэдэн хоногто эхэтээ байлгагдаад, хойшодоо бүлэг бүлэгөөрөө амяарлагдана. Тэдэниие дүршэлтэй хурьгашад А. Лапина, Т. Вершинина, Ванжилова гэгшэд харууhалжа байдаг.

Колхозой хоёрдохи отделениин Максар Доржиевай хүтэлбэрилдэг бригадынхид 757 эхэ хонитой. Зун, намартаа малынь бэлшээри hайнтай газараар адуулагдажа, тобир тарган ондо оруулагдана. Абтаhан түлнүүдыньшье өөдэргэн. Мүнөө тус бригадынхид 70 гаран хурьга абанхай.

—Баргажанайхидай уряатай танилсанхайбди. Хонин hүрэгөө олошоруулха гэдэг тэдэнэй үүсхэл hайшаалтай. Бидэнэршье түрүүшүүлhээ дутуугүйгөөр ажаллажа, амжалта туйлаха хүсэлтэйбди. 1964 ондо 100 эхэ хонин бүриhөө 95 хурьга абахабди,—гэжэ хонишон Доржиев мэдүүлнэ.

Баян-голойхидой уряае Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ колхозой хонишод баhал халуунаар дэмжэбэ. Эндэхи олон бригаданууд социалис уялганuудые абаа. Тиихэдэ үбэлэй түл абалгын үедэ туhалхаар олон пенсионернууд хонишодой бригадануудта хүдэлхэеэ гаранхай. Артельдээ удаан саг соо малшан ябаhанаа, пенсидэ гараhан Сындыма Балданова хоёр hарын туршада хүдэлхөөр ахалагша хонишон Алексей Вампиловай отарада ошонхой. Пенсидэ гараhан Дарисурэн Сахьяева Егор хүбүүнэйнгээ даадаг отарада ошоод, хүдэлмэридэнь туhална. Мүн нүхэр Г. Яковлевай даадаг отарада пенсионер Цыбикханда Галсанова ошонхой.

Б. Чагдуров,
«Зэдын үнэн» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

ПАРТИИНГАА ЭТИГЭЛ НАЙДАБАРИ ХАРЮУЛХАБДИ!

ВЛКСМ-эй ЦК-гай IV пленумэй тогтоол

Январиин 14—15-да ВЛКСМ-эй ЦК-гай пленум болобо. «Химиин промышленностиие хурдан түргэнөөр хүгжөөлгэ—хүдөө ажахын үйлэдбэри хүгжөөн дэбжээхэ, арад зоной hуудал, байдал hайжаруулха шухалын шухала эрхэ нүхэсэл мүн» гэhэн КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые дүүргэлгэдэ ВЛКСМ-эй, совет залуушуулай хабаадалсаха тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдээ. Пленум ВЛКСМ-эй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь С. П. Павловай элидхэл зүбшэн хэлсээд, энэ асуудалаар тогтоол баталан абаа.

Экономическа гол зорилго шиидхэхын—коммунизмын материально-техническэ үндэhэ hуури байгуулхын тулада түрүү зэргын удха шанартай байhан химиин промышленностиие улам саашадань хүгжөөхэ асари ехэ түсэб КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленум хараалаа гэжэ тогтоол соо хэлэгдэнэ.

Химиин индустри хүгжөөхэ хэрэгтэ хүсэл оролдолгоёо, хүсэ шадалаа бүри ехээр гаргахыень, коммунис обществын материальна үндэhэ hуури байгуулха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсахыень комсомолые, бүхы хүбүүд, басагадые Коммунис партимнай уряалhан байна. Ехэ химии барилгашадай түрүүшын зэргэдэ ябаха гээшэ өөhэдымнай амин шухала хэрэг мүн гэжэ комсомолшууд, бүхы совет залуушуул тоолоно.

КПСС-эй ЦК-гай майн Пленумэй (1958 он) hүүлээр хүбүүд, басагад химиин предприятинуудые байгуулха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Комсомолой путёвкотой 160 мянга гаран залуу hайн дуратайшуул химии барилгашадые нэмээжэ ошоhон байна.

Лисичанска, Новинномысска, Новомосковско, Саратовска химиин комбинадууд, химическэ утаhа гаргадаг Барнаулай комбинат, синтетическэ каучук гаргадаг Омско, Стерлитамакска заводууд болон химиин бусад томо предприятинуудые саг болзор соонь ашаглалгада үгэхын тулада комсомолой комитедүүд, промышленна комсомолой организацинууд, габшагай барилгануудай штабууд, «Комсомолой прожекторэй» отрядууд бага бэшэ хүсэл оролдолго гаргааhэн. КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй хүндэлэлдэ Кедайнска химиин комбинадай, Кингисеппскэ фосфоридой уурхайн, «Апатит» комбинадай болон бусад олон предприятинуудай барилгашад, монтажнигуудай залуушуулай коллективүүд минеральна үтэгжүүлгэ, түүхэй эд үйлэдбэрилдэг предприятинуудые болзорhоонь урид барижа дүүргэхын тулада hайнаар ажаллаhан байха юм.

Кемерово болон Воскресенскиин залуу химигүүд үйлэдбэриин бүхы арга нөөсэнүүдые элирүүлхын ба ашаглахын түлөө мүрысөө үүсхэбэ.

Гэбэшье ВЛКСМ-эй ЦК-гай пленумэй тэмдэглэhэнэй ёhоор, предприятинуудые бариха гүрэнэй түсэбүүдые удаан саг соо таhалдуулжа байhантай, шэнэ үйлэдбэринүүдэй хүсэнүүдые ашаглаха болзорой хойшолуулагдажа байhантай, барилганууд дээрэ барилга-хабсаралгын хүдэлмэриин үшөөл муу шанартай байhантай комсомолой зарим организацинууд эбсэшэнхэй байhаар. Залуу барилгашадай ажал, ажаhуудал ба амаралта эмхидхэхэ, мэргэжэл шадабариень дээшэлүүлхэ асуудалда анхарал багаар хандуулагдана. Энээнhээ уламжалан, кадрнууд ехээр hэлгэжэ байдаг шуу.

КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй табиhан зорилгонууд коммунис байгуулалтада залуушуулай ажалай болон политическэ эдэбхи хэшээлые улам саашадань дээшэлүүлхэ гэhэн эрилтэ табина.

ВЛКСМ-эй ЦК-гай пленум КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые, нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэл соо хэлэгдэhэн ерээдүйн долоон жэлдэ химиин промышленность хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ хараа түсэбые бүримүhэн hайшаагаад, тэдэниие хэлбэришэгүйгөөр дүүргэлтэ болгохоор хүлеэн абаа. Химиин индустриие хүгжөөхэ түсэб бэелүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха гээшэ ороной комсомолой, бүхы хүбүүд, басагадай шухалын шухала зорилго мүн.

Химиин габшагай фронтын эдэбхитэй тэмсэлшэд, болохыень, химиин хүсэн түгэс промышленность байгуулха хэрэгтэ өөhэдынгөө ажалай хубита оруулхыень бүхы комсомолшууд, хүбүүд ба басагадые ВЛКСМ-эй ЦК уряалhан байна.

Химиин барилгын шухалын шухала участогуудта эгээл түрүүлэн ошогты гэhэн уряалтайгаар совет залуушуулай эрхим түлөөлэгшэдтэ, коммунис ажалай түлөө дэлгэрhэн хүдэлөөндэ хабаадагшадта ВЛКСМ-эй ЦК-гай пленум хандаба.

Химиин предприятинууд ба химиин машина бүтээлгын предприятинуудые барилгын материалнуудаар, металл хэрэгсэлээр, прокат, түлишэ болон энергиин элшэ хүсөөр таhалгаряагүй хангажа байха гээшэ барилгын материалнуудай про-

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта)

Буряадай АССР-эй зургаадахи зарлалай Верховно Соведэй дүрбэдэхи сесси

Үсэгэлдэр Соведүүдэй хоёрдохи байшангай ехэ зал соо Буряадай АССР-эй зургаадахи зарлалай Верховно Соведэй дүрбэдэхи сесси нээгдэбэ.

Сессиие Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Түрүүлэгшэ **Н. Г. Гармаено** нээжэ, иимэ зүбшэн хэлсэгдэхэ асуудалнуудые соносхобо:

1964—1965 онуудта Буряадай АССР-эй арадай ажахые хүгжөөлгын гүрэнэй түсэб тухай;

Буряадай АССР-эй 1964—1965 онуудтахи Гүрэнэй бюджет ба Буряадай АССР-эй 1962 оной Гүрэнэй бюджедэй дүүргэлтэ тухай;

Буряадай АССР-эй Конституциин (гол хуули) 44-дэхи статьяда хубилалтануудые оруулха тухай ба Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указуудые баталалга;

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо тухай.

Зүбшэн хэлсэгдэхээр табигдаhан дурсагдаhан зүйлнүүд нэгэн дуугаар баталагдана.

Түрүүшын асуудалаар Гүрэнэй түсэблэлгын комиссиин түрүүлэгшэ **Л. Я. Егорова** элидхэбэ. Зүүн-Сибиирин совнархозой түрүүлэгшын орлогшо, депутат **Н. Б. Пивоваров** нэмэлтэ элидхэл хэбэ.

Түсэбтэ долоон жэлэй hүүлэй хоёр жэлнүүдтэхи республикын Гүрэнэй бюджет ба 1962 оной бюджедэй дүүргэлтэ тухай республикын финансын министр, депутат **Ч. В. Ендонов** сессиин үмэнэ элидхэбэ. Энэ асуудалаар бюджетнэ комиссиин түрүүлэгшэ нүхэр **С. М. Хабалов** нэмэлтэ элидхэл хэбэ. Сесси хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлhээр.

Олон үхибүүдтэй эхэнүүдтэ „Эхэ-герой“ гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо

Арба ба дээшэ үхибүүдые түрэжэ, хүмүүжүүлhэн Буряадай АССР-эй иимэ эхэнүүдтэ СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй 1964 оной январиин 16-най Указаар **«Эхэ-Герой»** гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоод, **«Эхэ-Герой»** гэhэн орден болон СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй грамотанууд барюулагдаха болоо.

1. **Аюшиева** Цыцык Дармаевнада—Баргажан совхозой хүдэлмэришэн.
2. **Баландина** Александра Сергеевнада—Кабанскын совхозой хүдэлмэришэн.
3. **Дашиева** Цыренадмит Цыденовнада—гэрэй эзэн эхэнэр, Хориин хүдөөгэй районой Исэнгэ тосхон.
4. **Доржиева** Александра Бимбаевнада—гэрэй эзэн эхэнэр, Хориин хүдөөгэй районой Кодунский станок тосхон.
5. **Клаузова** Ольга Степановнада—гэрэй эзэн эхэнэр, Зэдын хүдөөгэй районой Харацай.
6. **Кожина** Екатерина Сергеевнада—гэрэй эзэн эхэнэр, Хяагтын хүдөөгэй районой Усть-Кяхта тосхон.
7. **Цырендоржиева** Бутит Цыдыповнада—гэрэй эзэн эхэнэр, Хориин хүдөөгэй районой Сосново-Озерск тосхон.

(ТАСС).

ҺАРЛАГ, ХАЙНАГУУДЫЕ ОЛОШОРУУЛХАБДИ

Хэр угһаа хойшо Санага, Енгорбой, Сагаан-Морин нютагуудай зон һарлаг, хайнагуудые олоор үсхэбэриллдэг байгаа. 1920 ондо гансахан Санагын голдо 10 мянга шахуу һарлаг, хайнагууд бэлшэжэ ябадаг байһан гэжэ түүхэтэй.

Теэд дүшөөд онуудта нимэ үүлтэрэй мал ехээр хороогдожо, тооинь ишлээд үсөөрөө. Харин һүүлэй үедэ колхозойхиднай манай эндэхи хада уула газартай нютагта һарлаг, хайнаг үхэр үсхэбэрилхэдэ үлэмжэ таарамжатай байһанине харалсажа, энээн тушаа зарим тэды тодорхой хэмжээнүүдые бэелүүлжэ эхилээ. Фермэнүүдтэмнай мүнөө 2000 толгой һарлаг, хайнаг тоологдоно. Энэ хадаа бүхы эбэртэ малаймнай 30 процентнь болоно.

Абаһаар харахада, һарлаг мал бэеэр бага, һү шэмээрээшье өөдэгүй гэжэ һанахаар юм. Үнэндөө һайса тооложо, шэнжэлжэ үзэхэдэ, энэ малнай нютагай, мүн симментал үүлтэрэй үхэрһөө нэгэшье дутуугүй ехэ һү, мяха үгэхэ байна. Тиигээд тэрэнэйнь өөрынь үнэ сэнишье һурагүй хямда болодог. Жэшээнь, нёдондо колхоздо абтаһан үхэрэй центнер мяханай өөрынь үнэ сэн 26 түхэригтэ болоо һаань, харин һарлагай мяханай центнерынь 14 түхэригтэ байгаа. Тодорхойлон хэлэбэл, нэгэ толгой нютагай гү, али симментал үхэрэй эдихэ тэжээл дээрэ хоёр толгой һарлаг мал ондо оруулха аргатай болоно.

Һарлаг мал бэеэр сула, мяхалиг амитан юм. Тэдэнэр 5—6 наһатайдаа бэеэ хүсэжэ, үнеэдынь дунда зэргээр 230 - 280 килограмм, бухануудынь 400 - 500 килограмм татадаг. Илангаяа энэ үүлтэрэй мал үндэр хадын шэмэтэй һайн ногоондо бэлшэжэ, түргэн таргалдаг шуу. Зундаа һарлаг хашараг, буруунууд шэгнүүрээ сүүдхын 600—700 граммаар нэмээнэ. Гадна үнеэдынь багашагшье һаа, тон үдхэн, 5—8 процент хүрэтэр тоһолиг һү үгэдэг. Тэрэнэйнь өөрынь үнэ сэншье нютагай үүлтэрэй үхэрэйхиһөө 2 дахин хямда.

Тиигэбэшье һарлагуудые саашадаа гол түлэб мяханай фермэдэ суглуулаад, тугалыень хүхүүлжэ түлжүүлдэг байбалнай дээрэ. Мүнөө ойрын 1—2 жэл соо һарлаг, хайнагуудаа хоёр дахин олошоруулжа, 4 мянган толгойдо хүргэхэбди.

Хайнаг үхэр тухай хэдэн үгэ. Һарлаг буха нютагай үүлтэрэй үнеэн хоёрой хоорондоһоо гараһан хайнаг үхэр бэеэр томо, мяхалиг, тэрэнһээ үдхэн аад, элбэг ехэншье һүн абтадаг юм. Һүтэй хайнаг үнеэдтэ силос ехээр эдюулээд байбал, жэлдээ 1200—1500 килограмм һү үгэхэ ушартай. Хайнаг мал үүсэлхэдэ годод мяханинь 60—62 процент болодог. Энэ үүлтэрэй үхэр улам олошоруулхын тула зарим тэды хүдэлмэри хэжэ байнабди. Үрэжүүлгэдэ табихаар 20 толгой һарлаг буха түлжүүлэгдэнэ.

Һарлаг, хайнагуудые бодомжотой зүбөөр, оролдосотой һайнаар үсхэбэрилжэ шадаа һаа, колхознай эрхим шанартай, хямдашье сэнтэй үхэрэй мяха, һү элбэг ехээр абадаг болохо аргатай.

С. Санжитов,
«Коммунизм» колхозой түрүүлэгшэ.

Захаамин.

ЖЭЛЭЙ ТУРШАДА 3 МИЛЛИОН ҮНДЭГЭН

Шубуунай фабрикын ажал тухай хөөрэлдөөн

Зорилгомнай ехэ, бэелүүлхэшьебди

Нёдондо ажалай ехэ амжалта туйлаһан Эрхирэгэй совхозой 4-дэхи отделениинхид 1964 ондо 3 миллион үндэгэ абаха гэһэн зорилго табиба. Энэнь нёдондонойхиһоо хахад миллион шахуу олон.

Эндэхидэй хүдэлмэреэ ямараар эмхидхэжэ байһан тухай һонирхохоёо манай газетын корреспондент ошоһон байгаа. Тэрэнэй бэшэһэн тэмдэглэл эндэ толилогдоно.

Түрүүлэн отделениие эрхилэгшэ, зоотехник Лидия Яковлевна Гожада үгэ үгтэнэ.

Ажаллажа байхадаа олон юумэ һанажа ябагшабди. Ямар юумэ хэгдээб, үшөө юу хэгдэхэб! Энээн тухай хододоо бодожо, ажалайнгаа бүтээсые яажа дээшэлүүлхэ аргаяа бэдэржэ ябахаһаа һайн юумэн хаана байхаб. Мүнөө үедэ оронойнай промышленность хүгжэжэ, хүн зомнай олошоржо байна гээшэ. Тиимэһээ шадаал һаа ажалаа бүтээсэтэйгөөр эмхидхэжэ, хүдөө ажахын продуктнуудые элбэгжүүлхэ гол шухала зорилго урдамнай табигдана ха юм.

Би түрүүн отделениингээ ажал тухай хөөрэхэеэ һананаб. Манай дүрбэдэхи отделени шубуу үсхэбэрилдэг юм. 1963 ондо хамта 2 миллион 590 мянган үндэгэн абтаа. Тэрэнэйнгээ 2 миллион 287 мянга шахууе гүрэндэ тушаагаабди. Энэмнай ехэ амжалта. Урдань эды үндэгэн хэзээдэшье абтадаггүй байгаа. Хэрбээ бүхы үндэгэеэ тахяа бүридэ тооложо гаргаа һаамнай, нэгэ тахяаһаа дунда зэргээр 108,5 үндэгэн абтаһан болоно. Тиихэдэ нёдондо хабар абтаһан дальбараанууд жэлэй һүүл багаар олооро үндэгэлөө бшуу. Энээниие хараадаа абалсаа һаа, томо тахяануудһаа жэлэй туршада 108 бэшэ, харин 117 үндэгэн абтаба гээшэ.

Энэмнай ажалшан бүхэнэймнай оролдосотойгоор, зоригтойгоор хүдэлһэнэй ашаа үрэ ха юм даа. Отделенидэмнай жэшээтэ һайнаар ажалладаг хүнүүд олон. Жэшээлхэдэ, Бэрээнэй адагай фермын шубуушан Любовь Сергеевна Пушкарева хэдэ мянган тахяануудые даажа байгаад, тэдэнээ һайнаар харууһалжа, жэл соо тус бүриһөөнь 133,3 үндэгэ суглуулаа. Тиигэжэ нүхэр Пушкарева социалис мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлээ. Мүн шубуушад Г. А. Орлова М. Х. Шамбатова гэгшэд тахяа бүриһөө 114—117 үндэгэ абаа. Үнгэрэгшэ жэлдэ бэрээнэйхид хамта 1,5 миллион үндэгэ суглуулаа бшуу. Энээнэй хажуугаар шубуунай фабрикынхидай ажал хэрэгые магтахаар. Тус фабрикада 15 мянга гаран тахяа, тэрэ тоодо 7700-гаад нёдондоной дальбараанууд харууһалагдана. Бүхыдөө 8 хүн ажалладаг. Тэдэнэр эбтэй эетэйгээр ажаллажа, үнгэрэгшэ жэлдэ 1 миллионһоо үлүүтэй үндэгэ абаа гэхэ гү, али тахяа бүриһөө 110,4 үндэгэ суглуулаа юм. Фабрикын түрүүшүүл Е. Белозерцева, Т. Гордеева, П. Казазаева гэгшэд суурханхай.

Тахяануудые үхэл гарзада оруулангүйгөөр түлжүүлхын, үндэгэ олоор абахын тулада мэргэжэлтэд ехэ хүдэлмэри ябуулдаг шуу. Отделениимнай ветеринарна врач [...] хэр Е. Павлова тахяануудые элд[...] үбшэнһөө һэргылхын, байра бай[...]лыень һайжаруулхын түлөө ор[...] долго гаргадаг. Өөрөө дүй дүрша[...] тэйшье хүн юм. Фабрикын бригади[...] зоотехник М. Межова тахяашад[...] хүдэлмэриие зүбөөр эрхилнэ, зо[...] техническэ заабаринуудые ажал[...] нэбтэрүүлжэ байдаг. Гадна ажал[...] бүтээсэтэйгөөр ябуулхын тула[...] ажалшадай дунда ойлгууламжын [...] дэлмэри үргэнөөр ябуулагдана.

Хүдөө ажахыгаа хурдан түргэн[...] хүгжөөхын тулада парти, правите[...]ствамнай анхарал оролдолго ех[...] гаргана. Энэ оной февраль һара[...] болохо КПСС-эй ЦК-гай Пленум[...] бүри шухала асуудал зүбшэгдэха[...] Энээндэ урмашан манай отделени[...]хид ехэ амжалта туйлахаар шиидэ[...] 1964 ондо үндэгэ абалгые нёдон[...]нойхиһоо хахад миллионоор ехэд[...]хэ гэхэ гү, али хамта 3 милли[...] үндэгэ абаха зорилго табибабди. Т[...]рэнэймнай 2,5 миллиониинь гүрэн[...] тушаагдаха юм. Тиихэдэ тахяа ш[...]буунаймнай тоо толгой горитой ол[...]шорхо. Хэрбээ мүнөө 32800 тахя[...]тай байбал, жэлэй эсэстэ 50 мянга[...]да хүргэгдэхэ.

Зорилгомнай ехэ, бэелүүлхэш[...] байхабди. Эбтэй эетэйгээр ажалл[...]бал бэелүүлэгдэнгүй яаха һэм.

Л. Гожа,
Эрхирэгэй совхозой 4-дэхи отделениие эрхилэгшэ.

Фабрикын түрүү шубуушан Е. И. Белозерцева тахяануудаа эдеэлүүлжэ байна.

Шубуушад иигэжэ хөөрэнэ

Фабрикын түрүү тахяашан Е. И. БЕЛОЗЕРЦЕВА:

— Энэ жэлдэ 3 миллион үндэгэ абаха гэһэн зорилгоёо манай отделениинхид дүүргэжэ шадаха байха. Тиигэбэшье ажалаймнай амжалта бидэнэй ямараар ажаллаһанһаа дулдыдаха бшуу. Хэрбээ хүн бүхэн үнэн сэдьхэлээ гарган, урдаа табиһан зорилгоёо заабол дүүргэхэб гээд ажаллаа һаа, һанаһандаа хүрэхэнье.

Би нёдондо 2700 гаран тахяа харууһалаад, тахяа бүриһөө 120-ёод үндэгэ абаа һэм. Мүнөө жэлдэ энээнһээ доошо бэшэ үндэгэ абахаар шиидэнхэйб.

Мүрысөөндэ түрүү ябалсаһан шубуушан Т. С. ГОРДЕЕВА:

— Нёдондонойхиһоо хахад миллион шахуугаар олон үндэгэ абаха, бүхыдөө 2,5 миллион үндэгэ гүрэндэ тушааха гээшэ тиимэ хүнгэн хэрэг бэшэ. Теэд бэрхэшээлтүйгөөр амжалта туйлагдадаггүй ха юм даа. Энээниие мэдэхэ ёһотойбди.

Отделениингээ ехэ зорилго табяад байхада бишье хубитаяа оруулхаб. Даадаг тахяануудаа һайнаар харууһалжа, социалис мүрысөөндэ илахые оролдохо байнаб.

Һанаһандаа хүрэхэл байха

Елена Ивановнагай ажаллаһаар байтар саг оройхон болошобо хэбэртэй...

Хүдэлмэридөө эртүүршье ерэһэн байгаа юм. Бүри үүрэй сайхын забдаагүй байхада гэртэһээ гараа бэлэй. Тиигээд тахяагайнгаа байрада ерэжэ ороходонь, хэдэ мянгаад һүрэгын үүдэнэй шангаар нээгдэхэдэ «лүрд» гэлдэн, шэмээ шууятай боложо, эзэнэйнгээ урдаһаа үрдилдэһэндэл харайлдашана.

— Шубуу шонхоршье хадаа эзэнээ танидаг лэ. Яаһан юумэд бэ! — гээд, Елена Ивановна гансата ерээд тойрошоһон сагаахан тахяануудаа гараараа далбан намнасагаана. — Хооһо нойтоор байгаагүйл ха, ямар адатай абаашатай амитад гээшэб! — гээд, аман соогоо дахин гүбэнэбэ.

Елена Ивановна Белозерцева хаража харууһалдаг амитадтаяа үглөө бүри иигэжэл уулзадаг. Һүрэг тахяануудтаа хүреэлэгдээд байхадаа тэрэ эхэнэрэй бэеһээ ямаршьеб хүндэ шулуунай унаһандал һанаа сэдьхэлынь амаршана. Хэдэ мянгаад тахяануудые бэе дээрээ даажа абаад, харууһалжа байхадаа һанаагаа зобожошье байгаа аалам! Гайхалгүй. Ажалша хүн хүдэлмэриһөө гараад, хэхэ юумэеэ хэжэ бүтээжэ байхадаа сэдьхэлээ ханадаг ха юм даа. Теэд гансахан энэ үглөөнэй хэды ажал хэгдээб. Тахяа шубуудынь эдеэлүүлэгдээ. Байрань сэбэрлэгдээ, досоонь хюрооһой хибэдэһэн адхагдаа. Хобоо соогуур элдэб эдеэ хоолынь үгтөө. Тахяашанай һахы-һалаг ажаллаһаар байтар үбэлэй богони үдэрнүүд өөртэнь мэдэгдэнгүй хиидэшэнэ.

Харин мүнөө Елена Ивановна хара үглөөнэй хүйһээ адхартар хүдэлжэрхёод, суглууһан үндэгэеэ томо хайрсаг соогуур жэрысэ ябталжа һууна. Гарай альганда баггашагүй сулсагар сагаахан үндэгэнүүдые бүлеэн уһанда дүрөөд, сэбэрхэн аршуулаар аршажа байха һамбаандаа хажуудахи нүхэртөө хандан:

— Татьяна Семеновна, мүнөөдэр хэды үндэгэ суглуулбат,— гээд асууна. Баһал асарһан үндэгэеэ хайрсаг соогуур ябталжа сүлөөгүй һууһан тахяашан Гордеевань:

— Табан зуугаадые асараад байнаб. Үдэшэ болотор үшөө нилээд сугларха аабза. Хоёр мянга гаран тахяануудаймнай хахадынь шахуу үндэгэлнэл. Танайхи мүнөөдэр хэды болоо хаб? — гээд, дам урдаһаань һурана.

— Баһал тиимэ гүб даа. Үдэртөө 800—900 үндэгэн сугларагша!

Тахяашадай хөөрэлдэжэ байтар суглууһан үндэгэнүүдээ амһарта соо бариһан хоёр гурбан эхэнэр орожо ерэбэд. Тэдэнэршье баһал ажалдаа халан ороно. Харахадамнай нөөхи томо хайрсагуудһай дары үндэгөөр ябталагдажа, үүдэнэй тэндэ дабхасуулан табигдана.

Тахяашадай гараар иимэ ехэ хүдэлмэриин бүтэжэ байһаниие харахадаа зоотехник Межовагай хөөрэһэниие һананабди. Мария Петровна үнгэрһэн жэлдэ хэгдэһэн хүдэлмэри тухайгаа хэлээ һэн. Зоотехник Мария Петровнагай хүтэлбэрилдэг фабрикынхид тахяа бүриһөө 80 үндэгэнэй орондо 110 үндэгэ абаа. Бүхыдөө нэгэ миллионһоо үлүү үндэгэ тушаагаа юм.

Елена Ивановна Белозерцева фабрикын түрүү шубуушан юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ 2721 тахяа харууһалаад, тэдэнэйнгээ толгой бүриһөө 120-ёод үндэгэ абаа бшуу.

Мүн тус фабрикын тахяашан Татьяна Семеновна Гордеева жэлэй туршада 3095 тахяа харууһалаад, тус бүриһөөнь 111 үндэгэ суглуулаа. Тиихэдэ Бэрээнэй адагай шубуушан Любовь Сергеевна Пушкарева бүришье олые — тахяа бүриһөө 133,3 үндэгэ абанхай.

Үндэгэ олоор абадаг ямар онол арганууд хэрэглэгдэнэб?

Энэ асуудалда отделениин ветврач Екатерина Емельяновна Павлова тодорхойгоор харюусана. Тахяануудые үхэл гарзада оруулангүйгөөр харууһалхын, үндэгэ олоор абадаг болохын тулада эндэхид ажалаа гуримтайгаар эмхидхэхынгээ хажуугаар зоотехническэ бол[...] ветеринарна заабаринуудые нар[...]наар сахижа ажалладаг. Тахяану[...] үдэртэ 4 дахин эдеэлүүлэгдэнэ. Т[...]ряа талханай болон мяханай зүй[...]нүүд тусхай рационой ёһоор хуба[...]рилагдадаг гуримтай. Декабрь-январь һарануудта тахяанууд ин[...] хэмээр эдеэлүүлэгдээ:

Үгтэхэ тэжээлымь	Толгой бүридэ (граммаар)	Тэжээлэй едини[...] цэдэ оруулхада (граммаар)
Комбинированнэ тэжээл	120	114
Шанаһан мяхан	10	2,5
Мяха-яһанай гурил	5	5,8
Минеральна тэжээл	15	—
Загаһанай тоһон	0,5	1,8
морхообхо	1	0,7

Үдэртөө үгтэжэ байдаг мяханай зүйл, яһанай гурил, загаһанай тоһон — эдэнь белок ехэтэй тэжээл болоно. Тиимэ тэжээл дээрэ байлгагдадаг тахяануудһаа олон үндэгэн абтадаг. Мүнөө үбэлэй сагта фабрикын 7600 гаран томо тахяануудһаа үдэр бүхэндэ 4 мянга гаран үндэгэн абтана. Нёдондо инкубаторһаа абтаһан 4 мянга гаран дальбараануудые шубуушан Прасковья Дмитриевна Казазаева харууһалжа байдаг. Тэдэнь томо боложо, мүнөө хоногтоо 500—600 үндэгэ үгэнэ. Зүгөөр Прасковья Дмитриевна дальбараануудые үхэл гарзада оруулангүйгөөр дэгжээдэг аргатай. Үнгэрэгшэ жэлдэ фабрикын инкубаторна станциһаа хамта 55700 дальбараа абтаад, 90 гаран процентнь дэгжээгдээ. Тэдэнэйнь олонхи шубуушан Казазаевагай гараар үдхэгдөө.

— Инкубаторһаа абтаһан дальбараанууд хэдэн һара соо тусхай цех соо байлгагдажа харууһалагдадаг юм. Үхэл гарзада оруулхагүйн тулада дальбараанудай үндэгэнһөө гарамсаарнь тэжээжэ эхилхэ хэрэгтэй. Бэедэнь тааруу, дулаан газар байлгажа дэгжээхэ шухала,— гэжэ Прасковья Дмитриевна заана.

Өөдэргэн һайн дальбараануудые абахын зорилгоор фабрикынхид ородой сагаан үүлтэрэй шэлэгдэмэл тахяануудые амяарлан байлгажа, тусгаар харууһалдаг. Тиимэ тахяануудһаа абтаһан үндэгэн инкубаторна станцидань тушаагдадаг юм.

Гадна тахяануудай үбшэлхэгүй[...] мяхалиг болгохын тулада мүн [...] элдэб арганууд хэрэглэгдэдэг бай[...]

— Долоон хоног соо нэгэ дахи[...] марганецтай уһан тахяануу[...] уулгагдана. Мүн микроэлемент[...]нүүдые үгэдэг болоно байнабд[...] Тиимэ зүйлнүүдые асаржа, эди[...] хоол соонь хэмжээгээр хэжэ холи[...] соод, тахяануудтаа үгэхэдэмнай, ү[...]дэгэлхэдөө һайн болоно. махаба[...]тань һайнаар нүлөөлнэ. Элд[...] үбшэнһөө һэргылэгдэнэ,— гэж[...] ветврач нүхэр Павлова хэлэнэ.

Һүүлэй үедэ гидропонно арга[...] таряа ургуулагдажа, тахяануу[...] үгтэдэг болонхой. Тиигэжэ үндэгэ[...]хэ тахяанууд витамин ехэтэй ного[...] тэжээл үбэлдөө эдидэг болоо. Энээ[...]тэй хамта шубуушад гансашье ү[...]дэгэ олоор абахые оролдоно бэш[...] харин нилээд ехэ мяха тушаан[...] Үнгэрһэн жэлдэ 228 центнер т[...]сэбэй орондо бүхыдөө 370 центне[...] тахяагай мяхан тушаагдаа.

Ажалша бэрхэ хүнүүдэй һан[...] сэдьхэлээ табихада, ажал хэрэг б[...]тээсэтэйгөөр ябадаг ха юм даа! Ш[...]буушадтай хөөрэлдэжэ байхада[...] иигэжэ бодожошье байнабди. Тэ[...]нэр хүдөө ажахые хүгжөөхэ тала[...] парти, правительствынгаа харааһан асари ехэ шиидхэбэринүүд[...] бэелүүлэлсэхын хойноһоо оролдо[...] үүсхэлээ гаргана гээшэл. Тиимэ[...] табиһан зорилгонуудыньшье ехэ!

Т. ГАРМАЕВ,
манай тусхай корр.

Шубуушан Татьяна Гордеева суглууһан үндэгэеэ хайрсаг со[...] ябталжа байна.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Уялгаая мартажархиба гү?

(Улаан-Үдын управлениин зарим ажахынуудта үнеэдые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэри мууса эмхидхэгдэнэ)

1963 оной дүрбэдэхи кварталда, мүн январиин түрүүшын хахадта Улаан-Үдын управлениин колхоз, совхозуудта 2500 шахуу үнеэн, залуу хашараг, гунжад тугаллаа. Олонхи ажахынууд искусственна үрэжүүлгые саг соонь эмхидхэжэ, олон тугал абана. Үнгэрһэн ноябрь—декабрь һарануудта техник-үрэжүүлэгшэд 20 үдэрэй курсада ябажа, мэргэжэлээ дээшэлүүлээ. Үнеэдые искусственна аргаар үрэжүүлхэ хүдэлмэри Эрхирэгэй совхоздо, «Искра», «Дружба» болон Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудта муу бэшээр ябуулагдаа. Эдэ ажахынуудта үрэжүүлэгшэдэй һайнаар хүдэлжэ байха арга хангагданхай. Пунктнуудынь саг үргэлжэ хүдэлнэ.

Энээнэй хажуугаар үрэжүүлгын хүдэлмэриие мууса эмхидхэжэ байһан ушар зарим ажахынуудта үзэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, Онохойн совхоздо, Ивалгын туршалгын ажахыда, Кировэй нэрэмжэтэ, «Гигант» колхозуудта хангалтагүй. Онохойн совхоздохи зургаан пунктын оройдоол нэгэниинь хүдэлнэ. Ивалгада 10 пунктын—гурбаниинь, «Маяк» колхоздо нэгэ пункт хүдэлнэ. Яахадаа иимэ байдал үзэгдэнэб? Нэн түрүүн пунктнууд дуулаалагданагүй. Станцинуудһаа тусхай хэрэгсэлнүүд захигдажа асарагдаха байгаад, анхарагданагүй.

Тиихэдэ зарим мэргэжэлтэд —зоотехнигүүд уялгаяа мартажархёод ябадаг ха. Колхоз, совхозуудаар ябахада, тугаллаһан үнеэд 1,5—2 һарын туршада үрэжүүлэгдэнэгүй. Хэрбээ тугаллаһан удаагаа 3 һара соо үрэжүүлэгдээгүй һаа, һубайрһанда тоологдодог ха юм. Манай эндэхи үнеэдые январь, февраль, март һаранuудта үрэжүүлбэл ашa ехэтэй байдаг. Харин хабар болоһон хойно үрэжүүлхэдэ, үнеэд хүсэ шадалаар һуларшаһан байдаг. Тиимэһээ олонхинь хээлижэжэ шададаггүй.

Үнеэдые искусственна аргаар үрэжүүлжэ мэргэжэһэн бэрхэ хүнүүд управлени дотор бии. Тусхайлан хэлэбэл, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой техник-үрэжүүлэгшэ нүхэр Сучков, «Маяк» колхозой техник-үрэжүүлэгшэ нүхэр Фомин гэгшэдэй даажа үрэжүүлһэн үнеэд һубайрдаггүй. Зарим үнеэдынь жэл дотор хоёр дахин тугалладаг юм.

Үнеэдые саг соонь үрэжүүлхэ хэрэгтэ ажахынуудай мэргэжэлтэд анхаралаа табиха зэргэтэй. Имагтал энэ хүдэлмэри [...] эмхидхэһэнһээ ажалайнь бүтэсэ дулдыдаха.

Г. Тарасов,
Улаан-Үдын гүрэнэй станциин директор.

ПАРТИИНГАА ЭТИГЭЛ НАЙДАБАРИ ХАРЮУЛХАБДИ!

(Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

мышленностиин, хара ба үнгэтэ металлургиин, түлишын промышленностиин, энергетикын залуу хүдэлмэришэд болон мэргэжэлтэдэй уялга болоно.

Химиин материалнууд, эрдэм наукын болон техникын туйлалтануудые үйлэдбэридэ түргөөр нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсахыень залуу эрдэмтэдые, инженернүүд ба проект табигшадые, конструкторнуудые ВЛКСМ-эй ЦК-гай пленум уряалһан байна.

Совет залуушуул химиин эрдэм мэдэрэл оролдосотойгоор шудалха, һургуулида, институтда һурахаһаа эхилээд, арадай ажахыда хими нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсахаар өөһэдыгөө бэлдэхэ уялгатай.

ВЛКСМ-эй ЦК-гай пленум химиин, нефть хубилган болбосоруулдаг ба целлюлоз-саарһанай промышленностиин 94 предприятинуудай барилгые комсомолой габшагайгаар бариха бүхэсоюзна барилганууд гэжэ соносхоо. Тэдэнэй 38 предприятинь минеральна үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилдэг болохо юм. Кара-Таудахи минеральна үтэгжүүлгын шухаг баялигые ашаглаха гээшэ ленинскэ комсомолой нэрэ хүндын хэрэг мүн. Хэдэ мянгаад залуу һайн дуратайшуул—совет залуушуулай эрхим түлөөлэгшэд коммунис байгуулалтын габшагай фронтдо—хими байгуулха комсомолой бүхэсоюзна барилгануудта эльгээгдэхэ байха.

Үйлэдбэридөө гайхамшагта амжалтануудые туйлаһан комсомолой эрхим организацинуудта, барилганuудтахи залуушуулай коллективүүдтэ ВЛКСМ-эй ЦК-гай дурасхаалта Улаан тугууд барюулагдаха, мүн «Ехэ химиин габшагай барилгын түрүү хүндэ» гэһэн ВЛКСМ-эй ЦК-гай значок үгтэхэ байна.

ВЛКСМ-эй ЦК-гай пленум хадаа минеральна үтэгжүүлгэнүүдые түсэбһөө гадуур үйлэдбэрилхын түлөө Ново-Кемеровскэ, Воскресенскэ, Лисичанскэ, Винницкэ химиин комбинадуудай залуу химигүүдэй дэлгэрүүлһэн хүдэлөөе һайшаагаад, химиин продукци улам ехээр бүтээн гаргахын тулада бии байгаа бүхы арга боломжонуудые элирүүлхэ, ашаглахыень химиин предприятинуудай комсомолой организацинуудые уялгалаа.

Залуу конструкторнууд, проект табигшад химиин үйлэдбэриин шэнэ техникэ ба технологи байгуулха болзор али болохоор хорооохо, проектно-техническэ документаци һайжаруулха. Ехэ химиин захилнуудые саг соонь, шанартайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха уялгатай.

Эрдэм наукын эмхи зургаануудай комсомолой комитедүүд, комсомолой организацинууд залуу эрдэмтэд-химигүүдтэ бодото туһаламжа ехээр үзүүлхэ, һурагшад, студентнүүд, залуу хүдэлмэришэд болон инженер, техн‌игүүдэй дундаһаа оюун бэлигтэй залуушуулые тодоруулан элирүүлхэ үүргэтэй.

Комсомолой организацинууд химиин предприятинуудта кадрнуудые бэлэдхэхэ асуудалнуудта анхаралаа ехээр хандуулха ёһотой. Химиин үйлэдбэриин орёо онъһон процессүүдые һайнаар шудалхадань хүбүүд, басагадта туһалха шухала. Студент, техникумэй һурагша бүхэн химиин эрдэм мэдэрэл оролдосотойгоор шудалха, химидэ хабаатай туршалгын ба шэнжэлэлгын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха уялгатай.

ВЛКСМ-эй ЦК-гай пленум химиин бүхэсоюзна комсомолой барилгануудта эмхидхэгдэһэн студентнүүдэй габшагай отрядуудай ажал ябуулгые һайшаагаад, зунай амаралтын үедэ Ехэ химиин баригдажа байһан предприятинуудта барилгын, хабсаралгын хүдэлмэридэ туһаламжа үзүүлхыень студентнүүдые уряалба.

Комсомолой хүдөөгэй обкомууд болон крайкомууд, союзна республиканuудай ЛКСМ-эй ЦК-нууд, үйлэдбэриин управлениинүүдэй комсомолой комитедүүд, колхоз, совхозуудай комсомолой организацинууд хүдөө ажахыда хими нэбтэрүүлхэ, тэрэниие оньһоржоруулха, уһалууриин хүдэлмэри хүгжөөхэ, хүдөө ажахын ургамалнуудай ургаса, мал ажалай ашаг шэмые нилээд дээшэлүүлхэ талаар партиин хараалһан түсэб бэелүүлгэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха уялгатай. Ургаса дээшэлүүлгэдэ, 1964 ондо абаһан социалис уялгануудые амжалтатайгаар дүүргэлтэдэ нүлөөлмөөр шухала хэмжээнүүдые комсомол-залуушуулай бригада, звено бүхэндэ, участок бүхэндэ абаха хэрэгтэй.

Уһалагдадаг газарай гектар бүриһөө 100 центнер ороохо таряа абахын түлөө тэмсэл дэлгэрүүлһэн Узбекистанай комсомолшууд болон залуушуулай үүсхэлые пленум һайшаагаад, уһалагдадаг газар үлэмжэ һайнаар ашаглахадань колхоз, совхозуудта туһалхыень Дунда Азиин ба Закавказиин, Украинын, Казахстанай, Молдавиин, Хойто Кавказай, Доодо Поволжиин комсомолой организацинуудые уялгалаа.

Комсомолой организацинууд минеральна үтэгжүүлгэнүүдые бүүлгахада хэрэгтэй болохо талмай, складуудые барихадань эдэбхитэйгээр хабаадалсаха, тэдэниие шэрэхэ, хадагалха, хэрэглэхэ үедэ комсомолой хиналта хаа хаанагүй эмхидхэхэ ёһотой.

Мэргэжэлтэд, химиин багшанар, эрдэм наукын эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд, студентнүүдые хабаадуулалсан агрохимиин кружогууд болон курсануудые олоор эмхидхэхэ гээшэ хүдөөгэй комсомолой организацинуудай гол шухала зорилгонуудай нэгэн болоно гэжэ энэ тогтоол соо саашань хэлэгдэнэ.

Колхоз, совхозуудта, хүдөөдэхи үдэшын ба юрэнхы һуралсалай һургуулинуудта механизаторнуудай бүгэдэ ниитын һуралсал саашадань үргэлжэлүүлхэ шухала. Воронежско областиин комсомолой организацинуудай жэшээгээр хүдөөгэй залуушуулай юрэнхы һуралсал, политическэ болон профессионально-техническэ һуралсал зохидоор таараалдуулһан һуралсалай комбинадуудые ажахынуудта байгуулха хэрэгтэй.

Ажахы бүхэндэ хүрьһэнэй болон агрохимическэ картануудые зохёон табилгада эрдэм-шэнжэлгын институдуудай, хүдөө ажахын дээдэ һургуулинууд болон техникумүүдэй, туршалгын станцинуудай комсомолой организацинуудай хабаадалсалгын шухала байһаниинь тогтоол соо онсолон тэмдэглэгдэнэ. Комсомолой комитедүүд эрхим залуу үйлэдбэрилэгшэдые хүдөө ажахын һургуулинуудта эльгээхын тулада зууршалха эрхэеэ дүүрэнээр хэрэглэхэ, һургуулияа дүүргээд, залуу мэргэжэлтэдэй хүдөө нютагуудтаа һөөргөө бусаха ябадал туйлаха уялгатай.

Комсомолой обкомууд, крайкомууд, союзна республиканuудай ЛКСМ-эй ЦК-нууд, комсомолой организацинууд КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй тогтоол гүнзэгыгөөр ойлгуулхын, бодотоор бэелүүлхын тулада эмхидхэлэй болон соёл сурталай хүдэлмэриин бүхы онол арга, методуудые, бүхы хэрэгсэлнүүдые хэрэглэхэ уялгатай.

Нүхэр Н. С. Хрущевой элидхэл ба КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй бусад материалнуудые гүнзэгыгөөр шудалха хэрэг хаа хаанагүй эмхидхэхэ шухала.

Химиин эрдэм мэдэрэл һургуулинуудай һурагшадай дунда бүри һайнаар ойлгуулан дэлгэрүүлхэ хэрэгтэй. Комсомолой обкомууд, крайкомууд, союзна республиканuудай ЛКСМ-эй ЦК-нууд химиин габшагай барилганuудта, химиин индустриин предприятинуудта залуу уран зохёолшодой, поэдүүдэй, композиторнуудай, артистнуудай, уран зураашадай, киногой хүдэлмэрилэгшэдэй творческо бригаданuудые саг үргэлжэ эльгээжэ байха ёһотой.

Химиин промышленностиие хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ түсэб Советскэ Союзай комсомолшууд, бүхы залуушуулай дунда халуунаар угтагдаа, дэмжэгдээ. Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедтэ эльгээһэн бэшэгые 48 миллион гаран хүбүүд, басагадай нэгэн һаналаар һайшааһан ябадал энээндэ толотомо гэршэ боложо үгэнэ.

КПСС-эй Центральна Комитедэй Пленумэй шиидхэбэринүүд залуу үетэниие шэнэ аян замда уряалнал. КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленум дээрэ Никита Сергеевич Хрущевой хэлэһэн эсэгэ ёһоной захяа юрөөл совет залуушуулые далижуулан зоригжуулнал.

Соведүүдэй оронoй залуу үетэн химиин промышленностиие хүгжөөлгэдэ эрхим хубитаяа оруулха, долоон жэлэй түсэб дүүргэхын, Советскэ Союзай Коммунис партиин агууехэ хараа түсэб бэелүүлхын тулада шэн габьяатайгаар ажаллаха гэжэ комсомолшуудай, бүхы хүбүүд, басагадай үмэнэһөө ВЛКСМ-эй ЦК-гай пленум түрэл Коммунис партияа баатаар найдуулһан байна!

Манаи түрүүшүүлдэ магтаал

Аюшын Сэжэдмаагай ажалай нэгэ үдэр

★

(ЗУРАГЛАЛ)

★ ★

Үглөөнэй жабар Улаан-Хаин нахидаар дууян буужа, аагшаа нэмжыһэн үргэн тала уу хуудамаар үлеэгдээд, шаын утаһа хүнхинүүлэн, хасар а шэмхэнэ. Бүрэихышэг. рья саһан хүл доро хахина. Хожомдожо һэриһэн эрэ тануудай хашхархань үе үе дэхеэр дуулдаадхина. Хотой тээ урда барыһан хониной рмын байра тээһээ нохойн саад абахань соностоно.

Эдэ бүгэдэ үглөө бүхэндэ агдэдэг. Ямаршье гайхалгүй, у танил, дүтэ. Үнгэрхэдөө, рим нэгэндэ һонигүй шэнги лоодхидог.

Теэд энэ үглөө Сэжэдмаада йхалтай зохидхон байба. Тэүү тэрэ Хайрангын оройгоор уяа сохиһон толон, Нимын сорһоо баруулжаа һунаһан та ямаршьеб дулаахан мэдэрэл аржа, сэлгеэ жабарай рьеэндэ сээжэеэ сэлижэрхийб гэхээр.

«1964 он... Нэгэ жэл үнгэр. Юумэн яагаашье түргэн ошэб даа. Нёдондоноймнай эл үнгэрөө бэлэй гү, али үгы гэжэ һанахаар. Минии юунье гэжэ олмойрдоо һаа, яаба эбэшье, шэнэ жэл ха юм. ржа һүни Шагдарай Молодой шэнэ жэлээ угтажа, һүниин нгые хүлеэн ядажа һуугаал. Хүнүүдэй хүхюу энеэдэ зуада абтажа, 1963 он соо хэнээ дүнлөөш үдыб.

Теэд мүнөөшье хожом бээл. Юу хээбиб? Хэһэн юумэн э: 100 хонинһоо 91 хурьга ааб, хонин бүриһөө 3 килоамм хүрэтэр нооһо хайшааб, хонидтоо саг соонь үбһэ алсахын тула оролдолсооб.

Эдээхэн тоонуудай, үгэнүүй саана хэды ехэ ажал бэ? Ордөө, захаһаань тоолохо бо һаа, дууһашагүй. Нэгэ уран хёолшодо хөөрэжэ үгөө һаа, антан гэгшын рассказ бүтэээрхихэ һэн ха.

Тэрхыжэ, хурьгалха болоод, урдаһаашии үлын хара байһан хонид хэды хайрайб? Үгышье һаа, һаяхан гаһан хурьгадай эхынгээ хүхэ ожо ядан, хөөрхэн шара туун дээрээ тээмэгэшэн байхань, хэды хөөрхэн бэ. Үгышье а, хабарай хахадта эдихэ олоор дутажа, урдаһаань хаад маараладаһан хонид хэды йратайб. Эй даа, би эдэниие йрладалгүй һаа, имэ оролсотойгоор ажаллаха гээшэ н гүб?

Шэрүүн, харюусалгатай сагй орожо ерэбэ. Энэ он соо Молодой хэлэдэгээр: Ажалдаа амжалтатай, ажабайлдаа жаргалтай ябаһайб» гэжэ бодоһоор, отарадаа хүрэжэ, набтархан хорёогой һургаагһаа үргөөд, хашаа соо оробо.

Хониной шэнхэгэй танил хангал хамар өөдэ гэжэгэнүүлээдхинэ. Баһа тэндэ нарай хурьганай нариихан маараан шэхэ сонгооно. Сэжэдмаа үүдэ татажа, байрадаа оробо. Халуухан уурал охитойгоор хасар сохин, уя даалгаадхина.

— Сэжэдмаа гүш? Ерээбшы даа. Шинии урдахана хонидоо эрьеэд, жааха дурд гэн алдабаб, — гээд. Банзаа абгайнь нойртоо хүсэд садаагүйб гэһэншэгээр, дутуу ядуу эбһээлэн, дахаяа хажуу тээшэнь һэхээд, бодожо ерэнэ.

— Шэнэ жэлэйш мангар, Банзаа абгай, гараа гү даа, — гэжэ Сэжэдмаа наадангаа дуугарна.

— Нэгэ хониной гомдолтой ухюугаар маарахада, гүйжэ ошон гэһээм, тээ тэрэ малагар сагаан саашааш, наашааш бэшэ зобожо байгаа, татажа абааб. Саашадаа бидэниие зобоонгүйл тэнжээ һаань, хүрөө һаабза.

Сэжэдмаа баярлан ошожо, үшөө хатаагүй нойтон нюргыень эльбээд орхихо зуураа: «Яагаа томо түлтэй хонин бэ. Гараһанһаа хойшо энэшни тоггон торонгүй өөдэлхэл байха» гэжэ бодоно.

Үглөөнэй эдеэлэлгэн болобо. Үсэгэлдэртөө һужаагһаа мори шаргаараа зөөһэн үбһэеэ трактораар асарһан һолоомонтой холижо, хонидой хүл доро няза гэшхэжэрхихэгүйн тула зарим газартань обойлгон, эмхитэйхэнээр үбибэд.

«Байза, тэрээхэн түрэһэн хониёо амяарлажа, бүлеэхэн уһа, дабһа, һайхан хүсүүг шэлэжэ үгэхэ байна. Ямаршье амитанай түрэхэ гаргаха адли даа, хөөрхы», — гэжэ нэгэ һамбаандаа шэбшэнэ.

Эдеэнэй бэлдэгдэлые мэдэһэн хонид дал сооһоо маралдана.

— Сэжэдма-а, хонидоо гарга даа, үл залгаг, — гэжэ Банзаа абгайнь һүүлшынгээ аса үбһэ асаржа ябахадаа ооглоно.

Энэ үедэ айл бүхэнэй газаагуур хаанаһаашьеб алтан урга шэрээшэ, үбдэл сүбдэл түүгээшэ бии болоод, зүүн хорёогой һаднаг дээрэ шаханаба. Сэжэдмаа далагад гэжэ тэрэниие үргөөгөөд:

— Харанхы үглөөгүүр юуч гараба ааб гэжэ ерээ гү? Тиимэ бэлэн шинии хоол болохоор хурьган, хонин байхагүй. Удаажашье тоншуулхагүйб, шамда, хара яар, — гэжэ дурагүйгөөр гэмэрэн: — бэшэ энээ руу бү харагда, — гээд нэмэнэ.

Хонидоо эдеэлүүлээд, түрэһэн хонидоо амяарлан уһалаад, Сэжэдмаа гэртээ бусана. Ханда эжынь халуухан сайгаа бааюуланхай, хоёр хүбүүдынь унтариһаа һая бодонхой, шала дээгүүр хүл нюсэгэн түбэрсэ гүйлдэнэ.

«Хүйтэн шала хүлөөрөө бү гэшхэгты даа, гутал хубсаһаа үмдэгты, ехэнүүд болоо ха юмта», — гэжэ аргадан хэлэнэ.

Ехэ хүбүүниинь гурбадахида, нүгөөдэнь хоёр жэлһээ баһал һургуулиин болоод гүйхэ. Дүү хүбүүниинь һургуулиин. Эжынгээ үгы һаа, яахашье гээшэ һэмбиб гэжэ һанадаг. Ажалдаа гарахадань, эдэнэры хэн һахижа эдеэлүүлхэб даа. Ханда эжынь гэр соохи юумээ хүү хэдэг. Халта сүлөө ороходоо Сэжэдмаа гэрэйнгээ ажалда паналаа хандуулдаг.

— Сайгаа уугыш даа. Баһа эртэшэг байхада, хониёо уһалхаһаа урда, үбһэеэ асаржа абаха хүн аабзат, — гэжэ Ханда эжынь басагандаа хэлээд: «Нэгэ заа шадал тэнхээтэй һаа, заазуу халаха барихашье һэн хаб. Барһан, басагамни тулишана гээшэ гү?» — гэжэ саанаа һанана.

Үбэлэй наран үндыжэ абабал, оройһониинь харагдаха мэдэгдэхэгүй түргэн. Сэжэдмаа шулуухан гүйлгэжэ ошоод, үбһэеэ ашажа, яаралаар ерэбэ. Үдэр болоогүйдэ хонидоо нэгэ уһалаад, наранай дээрэхэн байхада үшөө нэгэ уһалха хэрэгтэй. Тиигээд үшөө эдеэлүүлхэ шухала. Юрэдөө, хэхэ ажал үдэр соо мүндахагүй. Гараһан 1964 он соо ажалдаа амжалта туйлахын тула эртээнһээ оролдолго хэшээл гаража эхилхэ, унаһан малгайгаа абангүй хүдэлхэ хэрэгтэй ха юм.

540 эхэ хонидые харууһалха, харюулха, эдеэлүүлхэ, уһалха гээшэ тиимэшье бэлэн бэшэ даа.

Сэжэдмаа Аюшеева залуушье һаа, арбаад гаран жэл хонин ажал дээрэ таһалгаряагүй хүдэлжэ, онол аргатайшье, даамай ажалшаншье боложо үрдеэ. Тэрэ ахалагша хонишоноор Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин Бэшүүрэй совхозой Шэбэртэ нютагта Банзаа Дугароватай суг хүдэлдэг юм.

Хонидынь түлэг хурьгалжа эхилээд байна. 100 эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга абажа, бүтэн бүрин тэнжээхэ, ерэхэ зун хонин бүриһөө 3 килограмм 200 грамм нооһо хайшалжа, гүрэндөө тушааха уялга абаад, коммунис ажалай ударнигай нэрэ зэргын түлөө тэмсэжэ байнхай.

Теэд энэ нангин уялгаяа дүүргэхын түлөө үндэр оролдолго гаргагдаха, ехэхэн ажал хэгдэхэ зэргэтэй. Нарай хурьгадай бордойжо тобиржохын тула эхынь дэлэн һүтэй байха ёһотой. Энэ талаар хонидоо зоотехническэ заабариин ёһоор эдеэлүүлхэ гурим сахигдадаг. Мүнөө дээрээ үбһэ, һолоомо, дабһа, концентрат эдюулнэ. Байтараа элдэб химическэ бодосуудтай хоолнуудые, витамин ехэтэй мүшэрнүүдые хонидтоо үгэхөөр хараална.

Үдэшын боро хараан бүүдыжэ, хонид дулаан далдаа оруулагдана. Ёһотой түрэлгэнэй саг эхилээ. Һүниндөө хашарангүй хэды эрьежэ хонохо хэрэгтэйб. Хэдэхэн минутаар гээгдээ һааш, бү мэдэ даа, хурьгад бүтэжэ үхэхэ гэжэ байха. Ори гансахан толгойншье гарзалаа һаа, хайратай, үнэтэй байдаг.

Энэ һүни Сэжэдмаагай хонидоо хаража хонохо ээлжээн. Нойрой хэды хүрөөшьегүй һаа, үбэлэй һүни ута даа. Забһар оложо, хоорондуурнь унтажа үрдигдэхэ. Фонариингаа дэнгые үргэжэ, һаруулхан болгоод, газетэ, журналнуудые, һонин номуудыешье уншажа үрдигдэдэг.

«Һүүлэй һонин городойхинтой адли дуулаад, мэдээд лэ байхаш. Хото, хүдөөгэй илгаа гэжэ барагтайхан болонхой даа. Ганса Шэбэртэ нютагта хэдэн дабхар гэрнүүд үгыл юм аабза. Теэд дабхар гэрнүүд талмай алмахын тэдысэ баригдаһан юм ааб даа. Галуута-Нуурһаа татагдажа, үдэр һүнигүй яларан байдаг хүсэ ехэтэй зайн галтай болообди. Иишээр байтараа телевизортэй болохо зон аабзабди. Киномеханик Дондог үдэр бүри кино гаргадаг. Дуратай сагтаа ошоходош, шамай хэн боли гэхэб. Үшөө биледыш тэртэш асаржа үгэхэ. Һанаһан соогоо библиотекэһээ ном абажа уншахаш, Суббото, воскресениин үдэрнүүдтэ ёохоршье хатаржархёод ерэхэш. Городһоо илгаань ээлтэй даа.

Хүхюу сэнгэлигээр сагаа үнгэргэлгэнш гансал өөрэһөөш дулдыдаха. Жэл ерэхэ бүри саг һайжаржа, сахилза ногоорно гээшэ ааб даа.

Гайхалтайл сагта һуугдана даа. Иимэ сагта һуужа байгаад, залуугайнгаа эршэ гаргажа хүдэлэнгүй байжа болохо аал!» — гэһэн омогорхолтой бодолнууд ерэжэ, сэдьхэлыень баясуулна.

...Энэ һүни хэды хэды гаража, хонидоо эрьебэ. Гурбан хөөрхэн «маадайшье» мааралдаһаар абтаба. Болгоосогүй мэлмэн харахан нюдөөрөө энеэдтэйгээр урдаһааш гэтэжэ эхэдээ энхэргэнээр дөлёолгон, тулгагүйхэнөөр газар гэшхэхэ гэжэ хүл дээрээ бодоно.

Үүрэй туяан сайража, долоо мүшэн доошоо тонгойн, суг мүшэд унтаржа эхилнэ. Огторгойдо үүлэн мулхинэгүй. Һалхи һамааншье болоногүй. Хойноһоо бууһан жабар лэ түргэдүүшэгээр үлеэжэ, январь һарын яһа гантама хүйтэнэй шангые мэдүүлнэ.

Хүнэй хяр-хяр гэшхэлхэнь хониной фермын тэндэ үүрээр дуулдана. Айлнууд шадар абяан үгы. Мүнөө мүнөө шэбэртынхид түлэг унтажа байна ёһотой. Тэдэнэй дунда Сэжэдмаагай Ханда эхэнь эртэшэ юм аад, бодоод байгаа гү, яагааб. Сэжэдмаа нютаг тээшээ хаража, өөрынгөө гэрые бэдэрнэ. Хаагдадаггүй зүри сонхонь галтай, тиигэбэшье үрхэһөөнь утаанай гараха хүсэд мэдэгдэнэгүй. Яһала харанхышаг лэ гээшэ ха.

«Иигэһээр Банзаа абгаймни ерэхэнь дүтэлөө. Нэгэ заахан нойроо сэлмээжэ, һажаад абаха байна. Тиигээд хонидоо эдеэлүүлхэбди» — гэжэ һанаһаар хэбтэтэрээ, үргэһэ алдаад абана.

Газаа һайн үдэр болонхой. Ажалай үе эхилжэ. тойроод дуу шуун.

Мүнөөдэр улаан шарайтай, хурса хара нюдэтэй, ажалша бата бэетэй, телогрейкэ үмдэнхэй, шаали пулаадтай басаган хониной фермэ тээһээ нютаг уруугаа яаралтайгаар гэшхэлэн ерэжэ ябана. Тэрээнэй сэдьхэл эрмэлзэл хүсэлөөр халингн. Энэмнай хонишон Сэжэдмаа Аюшеева гээшэ.

Сэжэдмаа үетэнһөө юугээрээшье илгаагүй, юрын буряад басаган юм. Жэлһээ жэлдэ хэһэн ажалдаа оролдосотой, нягта хандадагаараа хүнүүдэй анхарал татадаг.

Гаража ерэһэн 1964 ондо үшөө галтай, согтой хүдэлэг лэ. Эхэ орондоо элбэг дэлбэг мяха, нооһо бэлэглэг лэ.

Шэнэ жэлдэ ажалдаш амжалта, ажабайдалдаш зол жаргал юрөөн хүсэнэбди. Сэжэдмаа, нютагаймнай ажалша бэрхэ басаган!

Ц. Д. ХАМАЕВ.

Шэбэртэ.
Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлени.

Улаан-Удын «Теплоэлектроцентраль» — коммунис ажалай предприяти. Эндэхи химлаборатори электрын элшэ үйлэдбэрилгэдэ хэрэглэгдэдэг уһанай, шулуу нүүрһэнэй тусхай шэнжэлгэ хэдэг.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: лаборантка коммунис ажалай ударник Вера Воронцова.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Ажалшадай бэшэгүүдһээ

Телефонно холбоон хэзээ һайжаруулагдаха юм?

ХОРИ. Хэлхеэ холбооной таһаг хэзээ телефонно хүдэлмэреэ һайжаруулха гээшэб? Энэ холбооной таһагта хэдэн олон монтёрнууд, мастернууд хүдэлдэг ёһотой, теэд телефонуудынь үргэлжэ шахуу «үбшэлэнхэй», эбдэрэнхэй байдаг.

Ушар юуб гэхэдэ, Ородой адагай отделениин телефон үргэлжэ шахуу нэгэл янзын «үбшөөр» үбшэлэнхэй байха, заһаха мастер, монтёрнуудшье олдохогүй, заһаа болоходонь, гурба хоноод лэ дахинаа эбдэрнэ. Теэд телефоноор ганса нэгэн хүн ярилдана бэшэ, харин бүхы ажалай шухалын шухала асуудалнуудаар яаралтай хөөрэлдөөнүүдэй болодог байһаниинь хэндэшье эли ааб даа. Теэд телефонист гээшэмнай хэдэн олон дахин донгодуулаагүйдөө абяа гарахагүй байдаг. Ходо «занято» байдаг юм гү, али худалаар гү гээд һэжэг түрэмөөр ушарнууд али олон тохёолдодог гээшэ. Хори тосхон хонхолохо болоо һаа, адаг 2 час хүлеэхэ, талаан болоо һаа абташаха, үгы һаа үгы — эгээл иимэрхүү байдаг гээшэ. Энэ ушарые һанаандаа һайса хадуужа, телефонойнгоо хүдэлмэриие һайжаруулхын түлөө аймагай хэлхеэ холбооной таһаг оролдохоор болоо хаш.

Ц. Токтохоев.

„Ноёдой" гэмээр гээшэ аабза

Мухар-Шэбэрэй аймагай Бэшүүрэй совхозой Дабаата һууринда мүнөө хүрэтэр клуб үгы байһаар. Ушар тиимэһээ тэндэ нэгэшье кино, лекци болодоггүй. Баһа Амгаланта тосхондо клуб бии нэрэтэй аад, үмхиржэ унаха болюшоһон.

Иимэ байхалаар совхозой хүдэлмэришэд, малшад, механизаторнуудай гомдохонь буруу бэшэ. «Ажалай һүүлээр хэзээ нэгэ болбосон зохидоор амардаг болохо зонбибди. Киношье харадаг һаа...», — гээд олохон хүнүүд хэлсэгшэ. Теэд совхозой партком, дирекци (директорынь нүхэр Козлов), профсоюзай эмхи хэрэглэхэ юм бэшэ. Отделениие эрхилэгшэ нүхэр Б. Сультимов бүришье «хэлэ, боли — адли болоһон» хүн, зонойнгоо түлөө һанаагаа огто зободоггүй.

Юрэдөө, совхозойнгоо парткомдо баһа нэгэ дахин «донгодоод лэ», үйлэдбэриин парткомдо хандахаар болоо гээшэ ха.

Ц. Дондубон.

МОСКВА. Үтэгжүүлгын бо... инсектофунгисидүүдэй ...учно-шэнжэлэлгын институ...й лаборатори соо шэнэ миральна үтэгжүүлгэ — ургаса тэжээл болодог зүйлөөр баян ...иметафосфат кали бии бол...доо. Энэ үтэгжүүлгэ ямар...е ургамалда таарамжатай. Агрохимическэ туршалгануудые хэхэдэ тэрэнэй үрэ схэтэй байһаниинь элирээ. Зураг дээрэ: научна хүдэлмэрилэгшэд Э. Г. Полиектова (зүүн гарһаа), А. С. Черепанова бүтээн гаргаһан үтэгжүүлгэеэ шалгажа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Соёлшодой үльгэр жэшээ

Улаан-Үдын хүдөөгэй районой Дабаатын библиотекые даагша Елизавета Петровна Балдаева, мүн тэндэхи клубые даагша Фадей Сергеевич Тепхесов гэгшэд КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй тогтоолые хүн зондо ойлгуулхын тула яһала горитойхон хүдэлмэри ябуулна. Тэдэнэр ошоһон лэ газартаа хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэһөө гадна, фотомонтаж гаргадаг, хими тухай номуудые тунхаглан тараадаг, Пленумэй шиидхэбэринүүдтэ хабаатай бусадшье материалнуудые ойлгуулха хүдэлмэри ябуулдаг байна. Гадна олохон һуурин газарнуудта нүүдэл библиотечкэ тогтоожо, номуудые андалдан абалга эмхидхэнэ.

«Шинии сахиха ёһо гурим» гэһэн асуудалаар дурсагдаһан библиотекынхид совхозой парткомой болон рабочкомой хабаадалгатайгаар уншагшадай һонирхолтой конференци һаяхан үнгэргөө. Тэндэ совхозой ахалагша агроном нүхэр Маханов, рабочкомой түрүүлэгшэ нүхэр Федоров, персональна пенсионер нүхэр Санжиев, зоотехник нүхэр Воронин болон бусадууд ехэ бэлэдхэлтэйгээр үгэ хэлэһэн, үүсхэл гаргаһан байна.

Мүнөө үедэ тус библиотекын болон клубай эдэбхитэд «Хими — хүдөө ажахыда» гэһэн асуудалаар уншагшадай суглаа үнгэргэхөөр бэлдэнэ.

Клубайнь дэргэдэ уран һайханай бүлгэм саг үргэлжэ хүдэлдэг. Мүн эндэшье баһал Балдаева, Тепхесов гэгшэд ехэ эдэбхи гаргадаг. Жэшээнь, шэнэ жэлдэ ехэ һонин концерт харуулаа.

Тэрэшэлэн Ацагадай хүдөөгэй библиотекэ (даагшань нүхэр Шагжина), клуб (даагшань нүхэр В. Дашиев) баһал эбтэйгээр хүдэлнэ. Тэндэ ороходо, КПСС-эй ЦК-гай декабриин Пленумэй шиидхэбэринүүдтэ зорюулагдаһан фотомонтаж, номой выставкэ баясан харахалта, тэрэшэлэн мал ажалай болон таряан ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй социалис уялганууд уран зохидоор шэмэглэгдэн үлгэгдэнхэй.

Нүхэд Шагжина, Дашиев гэгшэд фермэ болон отаранууд дээгүүр хододоо ябажа, партиин ЦК-гай декабриин Пленумэй шиидхэбэринүүд тухай уншалга болон хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэнэ. Тиигэжэ малайнгаа үбэлжэлгэ эрхим һайнаар үнгэргэхэ, ажалайнгаа бүтээсэ дээшэлүүлхэ хэрэгтэнь хүдөөгэй ажалшадые урмашуулан зоригжуулна.

Эдэ нүхэдһөө соёл культурын бусад хүдэлмэрилэгшэд үльгэр жэшээ абажа хүдэлэг лэ!

А. Баендуев.

...б найрамдал — социализмын нангин уг зорилго мүн

...ет Россин гүрэнэй гербын тү...ын хараа түлэблэлгөөе зура..., уран зурааша болбол балта, ...ртай хамта эритэ мэсэ зурал... байгаа бэлэй. Тэрэ зурагаа ... ..аруулхадань:

Һонирхолтойл зураг байна!... ...ье бии, теэд эритэ мэсэ яаха...ураатайб?.. Дээрмэдэлгын по...а манда то.. харша ха юм... ... эритэ мэсэ манай һүлдэ тэм...шэл! — гээд, Владимир Ильич ...эритэ мэсыень карандашаараа ...уражархиһан байгаа.

...а бэхи эб найрамдалай түлөө ...э гээшэ социализм, коммуниз...гэн шухала түүхэтэ зорилго ...жэ бүхы үе сагай гээн ехэ ...ст Ленин тоолодог һэн. Со...сагай оршоһон түрүүшын ...үдһээ эхилэн, Владимир ... эб найрамдал тогтоохо зорил...рид шууд бэелүүлдэг байһан, ...үрэлтэниие империалис дайн...арха тодорхой арга зам заажа ... байһан юм.

...нэй үзэл сурталай үндэһөөр ...лан бэхижүүлэгдэһэн манай ... алдарта багшынгаа захяа заа...е арюун нангинаар даган са...айна. Манай парти дүшэн жэ...уршада Ленингүйгөөр ябажа, ...ү бусад партинуудтайгаа хам...ар дэлхэй дээрэ үнэн сэхээр, ...н тайбанаар һуухын түлөө ...сусашагүй оролдоно.

...мунистическэ болон хүдэлмэ...ай партинуудай түлөөлэгшэдэй ...ско зүблөөн 1960 ондо хэһэн ...гэ соогоо иигэжэ тэмдэглээ

«...лхэйн бүмбэрсэг дээрэ мүл... дарлалтые, үгырэл ядаралые ...лхын түлөө, хүн түрэлтэнэй ...стводо ямаршье дайнай огто ...гүйн түлөө тэмсэхэһээ гадна, бури мүнөө үедэшье дэлхэйн шэнэ дайнай аюулһаа хүн түрэлтэниие абарха хэрэгые коммунистнууд өөһэдынгөө түүхэтэ зорилго гэжэ тоолоно».

Дайн сэрэг ба эб найрамдал тухай марксистнууд-ленинецүүдэй хараа бодолые В. И. Ленин тон ехээр тодорхойлон шэнжэлһэн байна. **«Арадуудай хоорондохи дайн сэрэгые зэрлиг муухай хэрэг мүн гээшэ гэжэ социалистнууд хододоо зэбүүрхэн буруушаадаг юм»** — гэжэ Владимир Ильич онсолон тэмдэглэгшэ һэн. (Зохёолнуудайнь том 21, хууд. 271).

Сэрэгэй тулалдаануудай үедэ хүн түрэлтэн айхабтар ехэ гасалан зоболондо, гээлтэ хоролтодо ородог. Швецариин нэгэ эрдэмтэ хүн оньһото машинын аргаар иигэжэ тодорхойлоо: 5500 жэл соо манай бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ 14 мянга 513 ехэ, бага дайнууд боложо, 3.640 миллион хүн зон хюдагдаһан байгаа. Имагтал дэлхэйн хоёр дайнай үедэ 60 миллион хүн алуулһан байха юм.

1945 ондо Хиросима, Нагасакида американска империалистнуудай хаяһан атомна бомбонуудынь эдэ япон городуудай олон түмэн хүн зониие үгы хээ бэлэй. Тэрэ сагһаа хойшо ядерна зэбсэгэй һүйдхэлтэ хүсэниинь 2500 дахин ехэ болоо гэжэ туршалгын үндэһөөр элирүүлэгдэнхэй. Тиимэһээ хэрбээ дэлхэйн дайе империалистнуудай дахин үүдхээ һаа, доодо захань миллиард хүрэтэр хүн зон хосорхо болоно. Тиихэ зуура хүн түрэлтэнэй амидаран хүгжэдэг гол шухала зүйлынь бологшо материально-техническэ ундэһэ һууриин ехэнхинь үгы хэгдэхэ байна.

Хэнэйшье мэдэһээр, элдэб янзын буу зэбсэгэй бии болоходо тохёолдодог социальна хойшолонгуудые марксизм-ленинизмын үндэһэ һуури табигшад анхаралтайгаар шэнжэжэ үзэгшэ һэн. Н. К. Крупская өөрынгөө дурасхаал соо иигэжэ бэшэнэ. «Дайн сэрэг тухай нэгэтэ хөөрэлдэжэ байһанаа һананаб. Тиимэ хөөррэлдөөн 1918 оной эхеэр Ленинградта болоо һэн. Мүнөөнэй зэбсэг техникэ дайн сэрэгэй һүйдхэлтэ шэнжэтэй болоходонь мүнөө бүри ехээр туһалжа байна. Зүгөөр дайн сэрэг тон ехэ һандаралгын аюултай болоод, хойшодоо дайн сэрэгэй оройдоошье хэгдэхын аргагүй тиимэ саг ерэхэ байха гэжэ Владимир Ильич Ленин хэлэһэн юм. Удаань Владимир Ильич Ленин 1920—1921 онуудта энээн тушаа дахин дурдаһан байна. Нэгэ инженертэй хөөрэлдэһэн тухайгаа Владимир Ильич намда хэлэһэн юм. Нилээд холо зай талаһаа ехэхэн арми усадхажа боломоор шэнжэлэлгэ мүнөө хэгдэхэеэ байна гэжэ тэрэ инженер хэлэһэн байгаа. Тэрэ шэнжэлэлгын бии болоходо али бүхы дайн сэрэг хэгдэхын аргагүй байха гэжэ Ильич ехэтэ һонирхожо хөөрэһэн юм. Дайн сэрэг хэгдэхэеэ болиһой гэжэ Ленин тон ехээр хүсэжэ байһаниинь эли һэн».

Ленинэй уридшалан мэдэһэн эгээл тиимэ ушар байдал мүнөө дэлхэй дээрэ бии болоод байна: бүхы хүн түрэлтэндэ заһаршагүй ехэ хохидол ушаруулмаар буу зэбсэг мүнөө байгуулагданхай. Габэшье эдэбхитэйгээр тэмсэжэ, дэлхэйн дайе сараха олониитын хүсэнүүдшье бии болоод, улам бүри олошоржо байнхай.

Мүнөө үедэ дайн сэрэг заатагүй болохо бэшэ юм гэжэ КПСС-эй XX съездын тобшолон тэмдэглэһэниинь түүхэтэ удха шанартай. Дэлхэй дээрэ социализмын бүрин илахаһаа урид, дэлхэйн зарим хубида капитализмын үлөөд байхадашье, дэлхэйн дайе сараха бодото арга боломжо бии юм. Энэ тобшолол хадаа юрын һайн һайхан хүсэл эрмэлзэл бэшэ, харин мүнөөнэй үеын ангинуудай хүсэнүүдые научна ёһоор нарин нягтаар шэнжэлһэнэй үрэ дүн гээшэ.

Мүнөө империализм диилдэһээр диилдэжэ байна, харин социалис оронууд хүгжэн мандажа байна. Тиимэһээ дэлхэйн шэнэ дайе һужарөөхэ гэдэг империалис политикые амгалан байдал сахилгын политика илажа шадаха юм. Советскэ Союз эгээн хүсэтэ ядерна зэбсэгтэй юм. Энэ ушар болбол бата бэхи эб найрамдал туйлахада шиидхэхы удха шанартай. Советскэ Союзай ядерна зэбсэгынь ямаршье эзэрхэг түримхэйнэрые богонихон болзор соо бүримүһэн усадхаха аргатай.

Ракетно-термоядерна буу зэбсэгнай социалис гүрэнүүдэй аюулгүй байдалые хангахаһаа гадна, мүн эб найрамдалда дуратай бүхы арадудай амгалан байдалые хамгаалха бата найдабари мүн. Эб найрамдалда дуратай ехэ, бага оронуудта эзэрхэг түримхэйнэрэй аюул тохёолдуулхадань, СССР болбол тэдэ эзэрхэг түримхэйнэрэй амыень татаха гэжэ эрид шууд хододоо оролсодог гээд бүхы дэлхэйн зон мэдэжэ байна.

* * *

Октябриин революциин илаһанай һүүлээр В. И. Ленин иигэжэ мэдүүлээ һэн: «...**Амгалан байдал тогтоохын тула бүхы шадалаараа оролдохобди гэжэ хүдэлмэришэд, таряашадые найдуулнабди. Тиин амгалан байдал хангахабди»** (Зохёолнуудайнь том 27, худ. 343). Амгалан ёһоор зэргэ оршохо ёһо гуримые түрүүшын социалис гүрэнэй үндэһэ һуури табигша Ленин лэ зохёоһон юм. Тэдэ ёһо гуримуудайнь тон зүб байһаниинь үнгэрэгшэ 50 жэл соо эли тодоор харагдаа.

Тус политикын тон ехэ удха шанартай байһаниинь мүнөө бүришье эли болоно. Амгалан ёһоор зэргэ оршолгын политикые империалистнууд һайн дураараа бэелүүлхэгүй гэжэ коммунистнууд һайса мэдэнэ. Тиимэһээ эб найрамдалай болон социализмын хүсэнүүдэй булюу байһаниие хэрэглэжэ, амгалан ёһоор зэргэ оршолгын политикые империалистнуудта коммунистнууд баадхаха ёһотой.

Амгалан ёһоор зэргэ оршолгын үедэ Советскэ Союз буу зэбсэгүүдые бүгэдэ ниитээрнь, бүримүһэн хуряаха тухай программа соносхоо. Энэ программа хадаа дайн сэрэггүйгөөр, армигүйгөөр, буу зэбсэггүйгөөр амгалан ёһоор ажаһууха тухай хүсэдэг арадуудай хэтэ заяанай эрмэлзэлые бэелүүлхэ эгээн найдамтай, зүб арга зам болоно.

Буу зэбсэг хуряаха тушаа түрүүшын бодото алхам болоһон хэлсээн — ядерна зэбсэг туршалгые зарим тэдыгээр хорихо тухай договор Москвада баталагдаа. Энэ баримтые хүн түрэлтэн хэтэ мүнхэдөө сэдьхэл зүрхэндөө һанажа ябахал. Тус договорой үргэлжэлэлынь гэбэл, зониие олоорнь хюдадаг зэбсэгүүдые газар тойруулан замбуулинда гаргаха ябадал хорихо тухай хэлсээ баталагданхай.

Зүгөөр иигээд лэ болишохо ёһогүй гэжэ түүхын дүй дүршэл дээрэһээ харагдана. Эб найрамдалай түлөө бүри шангаар тэмсэхэ, улам бүри урагшаа дабшаха ёһотой бшуу. Советскэ Союз эгээл тиимэ юумэ хэнэ. 1964 ондо ороноо хамгаалгын хэрэгтэ зорюулагдаха гаргашануудаа 600 миллион түхэригөөр бага болгохо тухай СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сессиин шиидхэбэри энээниие гэршэлнэл! Советскэ Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй тооe зарим тэдыгээр саашадань үсөөрүүлхэ тухайда мүнөө бодожо үзэгдэжэ байна.

Газар дээрэһээ болодог арсалдаануудые, мүн хилэ шадарай асуудалнуудые шиидхэхэдээ хүсэ хэрэглэдэг ябадалһаа арсаха тухай уласхоорондын хэлсээ баталая гэжэ Н. С. Хрущев гүрэнүүдэй (правительствануудай) толгойлогшонорто хандаа. Тиин энэ хандалга бүхы дэлхэй дээрэ сахилгаан түргэнөөр дэлгэрэн дуулдаһан байха юм. Мүнөө үедэ тиимэ хэлсээ баталха али бүхы арга боломжо бии. Тиимэ хэлсээ баталаа һаа, сэрэгэй тулалдаануудые эзэрхэг түримхэйнэрэй һужэрөөхэдэ туһалдаг нэгэн гол шалтагааниинь зайсуулагдаха бэлэй.

**

«Хэрбээ амгалан һуухаяа һанаа һаа, дайн сэрэгтэ бэлдэ» гэһэн эртэ урдын хархис үзэл хэдэн зуун жэлэй турша соо идхагдан, хүнүүдэй сэдьхэл бодолдо оруулагдадаг бэлэй. Харин мүнөө бидэ ондоо саг үедэ ажаһуунабди. Булимтаралгын дайнай һужардаг шалтагааниинь бологшо мүлжэгшэ байгуулалтын орондо мүнөө дэлхэйн бүмбэрсэгэй хэдэ хэдэн оронууд дотор шэнэ, социалис байгуулалта тогтоогдонхой. Марксистско-ленинскэ һайн һайхан үзэл бодолтой социалис шэнэ байгуулалта хадаа бии болоһон түрүүшынгээ үдэрһөө эхилжэ иигэжэ тунхаглан соносхоо: **«Амгалан һуухаяа һанаал һаа, эб найрамдалай түлөө тэмсэ, тиигээ бол, эб найрамдал туйлахаш!»**.

Эб найрамдал гээшэ социализмын нангин уг зорилго мүн гэжэ агуу Ленинэй хэлэһэн үгэнүүдэй үнэн зүб байһые мүнөө үедэ бүхы хүн түрэлтэн улам тодоор ойлгожо байна. Ленинэй энэ нангин бодолой нүлөөтэ хүсэниинь үдэрһөө үдэртэ урган бадарна. Ленинэй энэ нангин хүсэл бодолынь саашадаа бүрин бэелүүлэгдэхэ байна. Ленинэй уридшалан мэдэһэнэй ёһоор, манай планетэ дээрэ дайн сэрэгүүд хэтэ заяандаа усадхагдаха, Эб найрамдал, Ажал хүдэлмэри, Эрхэ сүлөө, Адли тэгшэ байдал, Аха дүүгэй барисаан, Зол жаргал бүхы арадуудта хангаха гэһэн коммунизмын агуу нангин хүсэл эрмэлзэл бэелүүлэгдэхэ байна.

В. АГАРКОВ.

Пенсионернүүдэй эдэбхи

Улаан-Үдэ городой Советскэ районой пенсионернүүд 1963 оной лотерейн билет тараалгада эдэбхитэйгээр хабаадалсаба. Лотерейн билет тараалгаһаа оруулагдаһан мүнгэн һургуули, хүүгэдэй саад, ясли, больница барилгада, ургажа ябаа багашуулые хүмүүжүүлхэ социально-культурна хэмжээ ябуулгада хэрэглэгдэнэ гэжэ тэдэнэр һайса мэдэнэ.

Гансахан 1963 ондо тус районой пенсионернүүд 13000 гаран түхэригэй лотерейн билет худалдаһан байна. Тэдэнэрэй худалдаһан биледээр городой һууритан Т. М. Кравцова, М. Н. Давыдова, П. П. Усов гэгшэд «Саратов-2» холодильник, хубсаһа угаадаг машина, ковёр шүүгээ. Билет тараалгада нүхэр Суходольская, Токарев болон бусад эдэбхитэйгээр хабаадалсаа.

Мүнөө пенсионернүүд 1964 оной билет тараажа эхилбэ.

А. Половников.

Социалис оронуудаар

БОЛГАРИИН АРАДАЙ РЕСПУБЛИКА. **«Трояново-1» гэжэ руднигые нээлгэ социалис лагериин оронуудай үрэ ехэтэй харилсаа холбооной үшөө нэгэ жэшээ боложо үгэнэ. Эндэ нүүрһэ малтан абалга гол түлэб ГДР болон Чехословакиһаа асарагдаһан шэнэ түхеэрэлгэнүүдээр малтан абтадаг юм. Зураг дээрэ: ГДР-тэ тээгдэһэн олон удхуууртай баһа нэгэ экскаваторые хабсаргажа байна.**

БТА-гай—ТАСС-ай фото.

«ФРЕЙЕ ВЕЛЬТ» ЖУРНАЛАЙ 10 ЖЭЛЭЙ ОЙ

БЕРЛИН. Германо-совет хани барисаанай бүлгэмэй орган болохо «Фрейе Вельт» журналай 10 жэлэй ойе ГДР-эй олониитэ тэмдэглэбэ. Ойн баяртай дашарамдуулан болоһон уулзалга дээрэ тус бүлгэмэй правлениин түрүүлэгшэ, ГДР-эй арадай палатын түрүүлэгшэ нүхэр И. Дикман ГДР СССР хоёрой хоорондохи хани барисаа бэхижүүлгэдэ, илангаяа Советскэ Союзай баримталдаг амгалан тайбан политикые олондо ойлгуулхада тус журналай ехэ үүргэ дүүргэһэн тухай тэмдэглээ.

БОЛГАРИИН НИИСЛЭЛ БОЛБОСОН ТҮХЭЛТЭЙ БОЛОНО

СОФИ. Болгариин ниислэлдэхи эгээл томо «Баруун парк» гэжэ нэгэдэмэл гэр байранууд баяр ёһололой оршон байдалда ашаглалгада үгтэбэ.

Болбосон түхэлтэй 3429 квартиратай 118 гэрнүүдһээ энэ томо байшан бүридэнэ. Мүн хоёр һургуули, үхибүүдэй хэдэн саад болон ясли, арбан табан магазин, ажаһуудалай эрилтэнүүдые хангаха дүрбэн комбинат эндэнь баригданхай.

СОВЕТ ТУРИСТНАР СОЦИАЛИС ЧЕХОСЛОВАКЯАР АЯНШАЛНА

ПРАГА. 23 мянга шахуу совет туристнар нёдондо жэлдэ Чехословакяар аяншалаа. Тэдэнэртэ зорюулан 2.800 элдэб янзын экскурси, хани ёһоной үдэшэ, хөөрэлдөөн үнгэргэгдэһэн байна. Советскэ Союзай туристнууд Чехословакиин ажалшад хоёрой хоорондо болоһон уулзалганууд хани ёһоной оршон байдалда үнгэрдэг байгаа.

ПРОФСОЮЗАЙ ХЭБЛЭЛЭЙ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ ЗҮБЛӨӨН

ВАРШАВА. Советскэ Союзай, Польшын, ГДР-эй, Чехословакиин профсоюзай газетэ болон журналнуудай главна редакторнуудай зүблөөн Варшавада нээгдэбэ. Экономическа харилсан туһалалсалгын Советдэ хабаададаг гүрэнүүдэй үмэнэ табигдаһан программа бэелүүлхэдэ профсоюзай хэблэлэй үүргэ, зорилго тухай асуудалнууд тус зүблөөн дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ юм. «Труд» газетын главна редактор А. М. Субботин, «Советские профсоюзы» журналай главна редактор А. Д. Блинов совет журналистнуудые зүблөөн дээрэ түлөөлнэ.

БАРИЛГА ЕХЭЭР ХЭГДЭНЭ

1964 ондо Монголой Арадай Республикада барилгын хүдэлмэреэр хэгдэхэ юм.

Арадай ажахыда мүнгэ һомололгын 97,5 процентнь капитальна барилгада зорюулагдана. 1964 ондо 1000 гаран объектнүүдэй барилга хэгдэхэ, тэрэнэй 80 процентнь үшөө энэ жэлдэ ашаглалгада үгтэхэ байна. Иимэ хэмжээнэй барилга Монголдо хэзээдэшье үзэгдөөгүй.

МИНЕРАЛЬНА УТЭГЖҮҮЛГЭ ЕХЭЭР ҮЙЛЭДБЭРИЛЭГДЭНЭ

БУХАРЕСТ. Үнгэрһэн жэлдэ Румынида 900 мянган тонно утэгжүүлгэ үйлэдбэрилэгдэжэ хүдөө ажахыда эльгээгдээ. Энэнь 1959 онойхидо оробол 286 мянган тонноор ехэ юм. Һаяын жэлнүүдтэ гурбан комбинадай ашаглалгада оруулагдахада, жэлдээ 2 миллион тонно минеральна утэгжүүлгэ үйлэдбэрилэгдэдэг болохо. Иигэжэ Румыни хадаа гектар газар бүхэндэ оруулагдадаг утэгжүүлгын хэмжээгээр эгээн хүгжэнги гүрэнүүдтэ дүтэ болохо юм гэжэ «Скынтейя» газетэ онсолон тэмдэглэнэ.

(ТАСС).

Хамар Дабаанай бооридо. Туристнуудай байра.
И. АЛЬЦМАНАЙ фото.

ПАНАМЫНХИД ОРОНОЙНГОО ЭЗЭД БАЙХА ЁҺОТОЙ

Панамска каналые малталгын үедэ наһа бараһан хүнүүд канал шадар нэгэ газарта жэрылгэн хүдөөлэгдэнхэй. 1964 оной январьда алуулһан панамынхид хаанашьеб ондоо тээ хүдөөлүүлэгдэхэ байна. Тэдэнэр каналһаа боложо Хойто Америкын хоблог хомхой империалистнуудаар адуулагдаһан байна бшуу.

Панамска канал тухай тэрэнэй үшөө малтагдаагүй байхада дэлхэй дээрэ хөөрэлдөөн эхилһэн байха юм. Түрүүн Франциин финансистнууд канал малтаха хүдэлмэри эхилээд, һүүлээрнь панхаруудтаһан байгаа. Удаань һаяхан байгуулагдаһан Панама гүрэнтэй 1903 ондо США договор баталһан юм. Тиихэ үеһөө эхилэн канал тухай хөөрэлдөөн эхилһэн байха юм.

Мүнөө хэдэн миллион панамынхидай хүдэлөөн эхилээ. Хүн зоной болон каналай зоно шадар байрлуулагдаһан Америкын сэрэгүүдэй хоорондо тулалдаанай болоһонһоо хойшо «панамынхид оронойнгоо эзэн байха ёһотой!» гэһэн уряа хуулита эрилтэ болгогдон ООН-ой Аюулгүй Соведэй үзэмжэдэ табигдаһан байха юм.

Панамадахи байдалай хүсүү болоһые анхаралдаа абаагүй хараа бодол Холбоото Штадууд мүнөө дээрээ баримталжа байһаар. «Ямаршье ушар байдалда США Панамска каналые өөрынгөө хүсэд хиналта доро барижа байһан зандаа үлэхэ ёһотой» гээд «Нью-Йорк геральд трибюн» гэжэ газетэ мэдүүлһэн байна. Ямар юумэндэ үндэһэлэн иимэ хараа бодол баримталагданаб?. «Имагтал хүсэ ехэтэй байһандаа үндэһэлнэ».

Хабшагдахань, янкинууд.

1903 оной договор уласхоорондын, гүрэнүүд хоорондын документ үнэндөө бэшэ байһан юм. Тиихэ үедэ США-гай гүрэнэй секретарь байһан Бэй энэ договорые өөрөө нэгэ талаһаа зохёогоод гар табюулһан байгаа бшуу. Тэрэ үедэ Панама ямар нэгэн заһабари энэ договорто оруулжа шадахагүй байгаал даа. Тэрэнэй ёһоор каналые зүбшөөһэн зурууд газар США-да «болзоргүй саг соо» дамжуулан үгтэһэн байха юм.

Канал шадарай байшангууд дээрэһээ Панамын тугуудые һаяхан абажа хаяхадаа Панамын бүрин эрхэдэ халдан орожо байһанаа америкынхид эли тодоор харуулаа. Тэдшье энэ ороной эрхэ сүлөөе америкынхид тоохоёо болиһоор үнинэй. Америкын 50 мянган энгэй хүнүүд Панамын газарай зарим хубиие булимтаран абаад эдлэжэ байдаг; 10 мянган сэрэгэйхид энэ оронде эзэрхэжэ байдаг. Канал шадарай газарта гидротехническэ түхеэрэлгэтэй газар байһанаа сэрэгэй томо бааза болгогдонхой. Энэ ушарые анхаралдаа абаһан хараа бодол Холбоото Штадууд канал тушаа баримталдаг. 1939 онһоо эхилэн энэ канал США-гай сэрэгэй министерствын мэдэлдэ сүм үгтэһэн байха юм.

Экономическа талаһаань хараха болоо һаа, Холбоото Штадууд каналда хамаархаха ямаршье эрхэгүй юм. 1949 ондо каналай 35 жэлэй турша соо хүдэлөөд байхада тэрэниие барилгын болон ашаглалгын бүхы гаргашанууд үлүүлэн харюулагдаһан байгаа бшуу. Тэрэ гэһэнһээ хойшо канал США-да имагтал сэбэр олзо оруулна; татаринуудһаа жэл бүхэндэ 100 миллион тухай доллар ородог юм. Тиихэдэ канал барихын тулада 223 миллион долларой гаргашалагдаһыень һанаад үзыт.

Панама гүрэн арендынэ түлөөһэн болгон США-һаа жэл бүри 1.900 мянган доллар абадаг—энэнь бүхы олзын хоёр процентһээ бага байна бшуу. Тиихэдэ энэ мүнгэ зөөри «Панамын зуун бүлын» хармаанда ородог. Тиигэжэ арад зондо туһа бологогүй. Энэ мүнгэ зөөриие «Панамын бэеэ худалдаһан анги» үридэг, дууһадаг юм гээд «Нью-Йорк таймс» газетэ һаяхан бэшэһэн байна.

Колониализмын үе сагта баталагдаһан 1903 оной тэгшэ бэшэ договорые усадхаха эрилтэ мүнөө табигдаад байна.

Бүхы түрүү хүн түрэлтэн Панамын арадта талархана, тэрэнэй зүб зүйтэй эрилтэнүүдые дэмжэнэ. Панамада боложо байһан ушарые бүхы дэлхэйн олониитэ юрэ бусын ушар гэжэ тоолоногүй, хариин монополинуудай дарлажа байһан баһа нэгэ орондо национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй эхилжэ байһанай үзэгдэл гэжэ тоолоно.

Панамада империалистнууд урагшагүйдэхэл байха!

В. Ардатовский,
(АПН).

Потанино тосхондо

Оролдосотой почтальон

Тосхоной хэлхеэ холбооной таһагай почтальон Е. П. Терещенко оролдосотой ажалаараа ажаһуугшадай дунда хүндэтэй болонхой. Энэ нүхэрнай айл бүхэнэй газетэ, журналтай байхын тула ходо оролдодог, тосхоной айл бүхэн шэнэ жэлэй захилтай. Газетэ, журналнуудаа ажаһуугшад саг соонь абажа уншадаг. Нэрэ дээрэнь эльгээһэн пенси, пособи болон бусад почтоор ерэһэн зүйлнүүдээ ажалшад гэртээ абаха аргатай юм.

Коммунис ажалай халаанай нэрэ зэргын түлөө

Эдеэ хоолой магазинай (центральна) наймаалагшад Нечунаева Е. М., Черняева В. Н. гэгшэдэй хүдэлхэдэ ходо сэбэрхэн, эд хэрэгсэлнүүд гуримтай зохидоор табяатай байдаг. Наймаалагшад эд хэрэглэгшэдэй эрилтые ёһотойл зохидоор хангадаг. Урин налархай наймаалагшадһаа хэрэгтэй эд бараагаа сагаа гээнгүй абахадаа хүнүүд ехэл һаналаа ханажа гарадаг. Тус наймаалагшад коммунис ажалай халаанай түлөө тэмсэжэ байнхай.

Ном тараагша

Тосхоной библиотекэ 7500 боти номуудтай. Эндэнь политическэ, уран һайханай, техническэ, үхибүүдэй номой таһагууд, справочнигууд болон газетэ, журналнууд олон. Библиотекареэр тусхай мэргэжэлтэй Ф. И. Беляева хүдэлхэдөө ажалшадай дунда ном нэбтэрүүлхын түлөө ехэтэ оролдоно. Номой дэлгүүр, фотозурагай монтаж саг үргэлжэ эмхидхэнэ. Эдэбхитэд уншагшадынь олон. Тэдэнэй тоодо Архипов Н. И.— тракторист, Иньков Д. Р.— жолоошо, Кочина Л. П., Вахрушева В. П. эмнэлгын хүдэлмэрилэгшэд.

Мүнөө тус библиотекэ 670 уншагшадтай.

Д. Тогошиев.

Түбэд-ород словарь

Буряадай эрдэм шэнжэлэлгын комплексно институдай Зүүн зүгэй оронуудай таһагай түбэдэй түүхэ, хэлэ бэшэг эрхилхэ сектор «Түбэд-ород тобшо словарь» бэлдэжэ, олон хэһэгээр хэблэн гаргаба.

Словариие БКНИИ-гэй научна хүдэлмэрилэгшэд Б. В. Семичев, Б. Д. Дандарон, мүн Азиин арадуудай институдай научна хүдэлмэрилэгшэ Ю. М. Парфинович гэгшэд зохёоһон байна. Словарь түбэдэй литературна хэлэнэй 21000 үгэтэй. Словарь мүнөө үеын түбэд хэблэл болон научна, ниитэ-политическэ литературын тон ойлгосотой хэлэн дээрэ гаргагдаа. Түбэд-ород словариин гаргагдаһан ябадал эрдэмтэдэй дунда ехэхэн ушарал болоно. Иимэ словарь Я. Шмидт 1843 ондо Петербургда хэблүүлһэн байха юм.

Тус словарь хари болон национальна словарьнуудай гүрэнэй хэблэлээр 2.500 хэһэг тиражтайгаар хэблэгдээ.

«Түбэд-ород тобшо словарь» хадаа түбэд зохёол ород хэлэн дээрэ оршуулагшадта туһаламжа боложо үгэхэһөө гадна, түбэдүүдэй ород хэл үзэхэ ябадалдань шухала хэрэглэгдэхэ дэбтэр болоно.

М. Спектор.

Хилын сананаа

Мүнөөнэй үе сагай эрилтэ

Н. С. Хрущевой бэшэг тушаа дэлхэйн олониитын һанамжа

БУХАРЕСТ. Газарай талаар арсалдаануудые болон хилын асуудалнуудые шиидхэхэдээ хүсэ хэрэглэхэһээ арсаха тухай Советскэ правительствын шэнэ дурадхалые дэлхэйн олониитэ угаа ехэ һонирхолтойгоор угтаа. Энэ дурадхал хадаа ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха политика бэелүүлхын түлөө, уласхоорондын оршон байдал һулаоруулхын, бүгэдэ ниитын эб найрамдал бэхижүүлхын түлөө социалис оронуудай шууд сэхээр тэмсэжэ байһые харуулна гээд Румыниин юристнүүдэй ассоциациин вице-президент К. Параскивеску-Бэлэчану ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлээ.

Түрүүшын ээлжээнэй асуудал болгошо буу зэбсэг бүгэдэ ниитээрээ, хүсэдөөр хуряаха асуудал шиидхэхые оролдоходоо социалис оронууд, тэрэ тоодо манай орон хадаа энэ зорилгые бэелүүлхэ зам сэбэрлэхын тулада ехэ хүсэлэл гаргана гээд тэрэ хэлээ. Сэрэгэй техникын угаа ехээр хүгжэһэн мүнөөнэй үе сагта уласхоорондын арсалдаата асуудалнуудые шиидхэхын тулада дай хэжэ болохогүй. Гүрэнүүдэй хоорондо тогтоогдоһон хилэнүүдые хубилгахын тулада хүсэ хэрэглэхэгүй гээшэ мүнөөнэй үе сагай эрилтэ, гүрэнүүдэй тон шухала уялга болоно. Хилын арсалдаануудые шиидхэхэдээ хүсэ хэрэглэлгэһээ арсаха тухай гүрэнүүдэй хоорондо хэлсээн баталагдаа һаа, уласхоорондын шахардуу шанга байдал һулаоруулха талаар ехэ алхам, энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха политикын элитэ ехэ амжалта, уласхоорондын харилсаа тогтоохоодоо бэе бэедээ этигэлсэхэ болохо хэрэгтэ горитой туһа нэмэри боложо үгэхэ һэн.

НЬЮ-ЙОРК. Газарай талаар арсалдаануудые туримшуулха арга болгон сэрэгэй хүсэ хэрэглэлгые хориһон хэлсээ баталха тухай совет ороной дурадхалые публицист А. Ф. Стоун недели бүри гаргадаг бюллетень соогоо һайшааха зуураа, энэ дурадхал эб найрамдалай хэрэгтэ шухала туһа нэмэри болоно гэжэ тоолоһон байха юм. Советскэ ноного соо газарай талаар арсалдаанай асуудалые шухала асуудал болгон табиһаниинь тон зүбтэй гээд тэрэ бэшэнэ. Хэдэ хэдэн иимэ арсалдаанууд Азида, Дүтын болон Дунда Зүүн зүгтэ, Африкада эб найрамдалда аюул тохёолдуулжа болохо гээд Стоун тэмдэглэнэ.

Газарай талаар арсалдаануудые туримшуулха тухай зүбшэл хэжэ уласхоорондын хэлсээ баталаа һаа, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал бэхижүүлхэ хэрэгтэ угаа ехэ туһа нэмэри болохо һэн гэжэ онсолон тэмдэглэхэ зуураа, Совет ороной дурадхалда США-гай гүрэнэй департаментын түрүүшээр хайхарамжагүйгөөр хандаһаниинь гэмшэлтэй гээд Стоун хэлээ.

ДЕЛИ. Оронуудай хоорондын газарай болон хилын арсалдаануудые шиидхэхэдээ хүсэ хэрэглэхэһээ арсаха тухай Советскэ Союзай гайхамшагта дурадхалаар шэнэ жэл эхилбэ гээд «Свараджья» гэжэ недели бүридэ гарадаг хэблэл бэшэнэ. Н. С. Хрущевой дурадхал шухала шэглэлээр хэгдэһэн бодото алхам болоно, энэ дурадхал уласхоорондын шахардуу шанга байдал һулаоруулха зорилготой.

Гүрэнүүдэй үнэн зүб бодол баримталаад байгаа һаа, арсалдаануудые туримшуулха амгалан ёһоной арганууд асуудалнуудые шиидхэлгэдэ хүргэжэ болохо байна гээд хэблэл бэшэнэ.

(ТАСС).

Байгаалингаа баялигые арадай аша туһада зорюулха

ГАВАНА, январиин 16. (ТАСС). Оронойнгоо байгаалиин баялигые шэнжэлэн элирүүлхэ асуудалда Кубын Революционно правительство угаа ехэ анхарал хандуулна. Минеральна баялигуудые шэнжэлхэ институт эндэ һаяхан байгуулагдаа. Тэрэнэй хүдэлмэрилэгшэд совет мэргэжэлтэдтэй хамта хүдэлмэрилжэ, үнгэтэ металлнуудай, хамагай түрүүндэ никелиин баян уурхай бэдэрэн олоо. Марганецын, түмэрэй рудануудай, тэрэшэлэн шухаг ашагта малтамалнуудай нөөсын хэмжээе тодорхойлхо хүдэлмэри эхилээ.

Нютаг зоной дундаһаа геологуудые бэлдэхэ хэрэгтэнь Кубадахи ханинартаа совет мэргэжэлтэд ехэ туһаламжа үзүүлнэ. Гансахан 1963 ондо тэдэнэй туһаламжаар 177 технигүүд-геологууд, технигүүд-үрэмдэгшэд, лаборантнууд-химигүүд, технигүүд-геофизигүүд болон бусад мэргэжэлтэд, мүн ашагта малтамалнуудые бэдэрэлгэ хэхэ мэргэжэл ехэтэй 400 гаран хүдэлмэрилэгшэд бэлдэгдэһэн байха юм.

Саашадаа бүри ехэ туһаламжа үзүүлхэ зорилгоор Кубын Республикын МИД-тэ январиин 15-да советско-кубинска шэнэ документдэ гар табигдаа. Энэ хадаа ашагта малтамалнуудые бэдэрхэ хүдэлмэри хэхэдэнь Кубын Республикада техническэ туһаламжа үзүүлхэ тухай советско-кубинска 1960 оной ноябриин 16-най хэлсээндэ хабсаргагдаха протокол болоно. Энэ протоколой ёһоор ашагта малтамалнуудые бэдэрхэ хүдэлмэридэнь Кубын Республикада советскэ организацинууд техническэ туһаламжа үзүүлгээ 1964—1965 онуудта үргэлжэлүүлхэ юм.

Посольствынгоо хүдэлмэрилэгшэдые Вашингтонһоо бусахыень Панама дуудаба

НЬЮ-ЙОРК, январиин 16. (ТАСС). Посольствынгоо хүдэлмэрилэгшэдые Вашингтонһоо бусахыень дуудаабди гэжэ мүнөөдэр Панама соносхоод, өөһэдынгөө дипломадуудые дуудажа абаашахыень США-да эрилтэ хээ. Панамска канал тухай шэнэ договор баталха тухай хэлсээ хэхэһээ США-гай гүрэнэй департаментын арсаһанай һүүлээр иимэ алхам хэһэн тухайгаа Панама соносхоо гээд Америкын информационно агентствэнүүд заана. Дипломатическа харилсаагаа һэргээхээр бэлэн байһан тухай США Панама хоёрой хоорондо баталагдаһан хэлсээе тайлбарилхадаа, хуушаниие шэнэ договороор һэлгэхэ тухай уялга хоёр тала энэ хэлсээнэй ёһоор абаһан байгаа тээд Панамын президент Чиари хэлээ. США-гай правительство тус хэлсээе ондоогоор тайлбарилдаг юм. США-гай гүрэнэй секретарь Раск түлөөлэгшэдэй палатын гадаадын хэрэгүүдэй талаар комиссида иигэжэ мэдүүлээ. Шэнэ договор тухай хэлсээ хэхэ уялга Холбоото Штадууд бэедээ даажа абаагүй, тэрэ байтагай иимэ хэлсээ хэхэһээ арсаха эрхэтэй.

«США Панама хоёрой хоорондохи хэлсээн гар табигдаһанайнгаа һүүлээр 25 часай үшөө үнгэрөөгүй байхада буруу һүрэжэ болохонь ха» гээд Юнайтед Пресс Интернейшнл агентство заана.

ВФП-гэй гүйсэдхэхэ бюрогой сесси

ПРАГА, январиин 16. (ТАСС). Профсоюзуудай Бүхэдэлхэйн Федерациин гүйсэдхэхэ бюрогой 44-дэхи сесси мүнөөдэр эндэ нээгдээ. ВФП-гэй ажал ябуулгые, ажалша эхэнэрнүүдэй асуудалнуудаар уласхоорондын хоёрдохи конференци зарлаха бэлэдхэл болон бусад асуудалнуудые сессидэ хабаадагшад зүбшэн хэлсэхэ юм.

ВЦСПС-эй түрүүлэгшэ, ВФП-гэй вице-түрүүлэгшэ В. В. Гришин толгойлогшотой советскэ делегаци сессиин хүдэлмэридэ хабаадалсана.

Панамын президентын мэдүүлгэ

ЛОНДОН, январиин 16. (ТАСС). Панамска каналые ашаглалтада Панама хабаадалсаха ёһотой гээд Панамын президент Роберт Чиари радиогоор үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. Холбоото Штадуудтай дипломатическа харилсаанайнгаа хэзээ һэргээгдэхэ байһан тухай Чиари мэдээсээгүй гээд Рейтер агентство тэмдэглэнэ. Гэбэшье энэ харилсаа шадаал һаа түргэнөөр һэргээхые баталагдаһан хэлсээн уряална гээд тэрэ онсолон тэмдэглээ.

Панамада ехэ демонстраци болобо

НЬЮ-ЙОРК, январиин 16. (ТАСС). Панамын хэдэн мянган студентнүүдэй демонстраци үсэгэлдэр үдэшэ Панамада болоо. Тэдэнэр университедһээ гараад, президентын ордон тээшэ ошожо, Панамска канал шадарай газар тухай мүнөө хүсэндөө байһан хэлсээе болюулха эрилтэ хэһэн байна.

Республикын президент Роберт Чиари демонстрацида хабаадагшадта хандан ордонойнгоо балкон дээрэһээ үгэ хэлээ. «Урда тээнь баталагдаһан договорнуудые шэнээр һэлгэхые» Холбоото Штадуудай зүбшөөхэ хүрэтэр США-тай дипломатическа харилсаан һэргээгдэхэгүй гээд тэрэ мэдүүлээ.

Англиин солдадууд Занзибар эльгээгдэбэ

НЬЮ-ЙОРК, январиин 16. ТАСС). Кениин ниислэл Найробиһоо Англиин сэрэгэй отряд үсэгэлдэр Момбаса порт эльгээгдээ гээд Ассошиэйтед Пресс агентствын корреспондент Найробиһоо мэдээсэнэ.

Момбасада Англиин солдадууд фрегадта һуулгагдаа, тэрэнь мүнөөдэр Занзибар ошохо юм. «Англиин эрхэтэдые Занзибарһаа гаргалгада шухала болоһон сагтань туһаламжа үзүүлхэ» даалгабари энэ отрядта үгтэһэн байна гээд мэдээсэл соо заагдана.

„Панамын ойро бү хүрэгты!"

ПАРИЖ. Юристнүүд-демокрадуудай уласхоорондын ассоциаци ООН-ой Аюулгүйн Соведтэ, США-гай болон Панамын правительствануудта бэшэг эльгээгээ. Панамада США-гай зэбсэгтэ интервенци хэжэ байһаниинь энэ бэшэг соонь буруушаагдаһан байха юм. Канал шадарай газарһаа Америкын сэрэгүүдые гаргаха, энэ зоные Панамын мэдэжэ байха эрхые мэдэрхэ гэһэн эрилтэ ассоциаци хэһэн байна.

Тобтохоноор...

✦ Англиин түмэр замай мастерскойнууд болон заводуудай 86 мянган хүдэлмэришэд гүрэнэй захиргаанаар өөһэдынгөө салин хүлһые дунда зэргээр 6 процент ехэ болгуулаа.

✦ Үнгэрэгшэ жэлэй октябрь һарада Англиин харгынууд дээрэ автомобильнуудай хүмэрижэ аюулай болоһоной эсэстэ 700 гаран хүн үхөө, 8 мянга 195 хүн хүндөөр шархатаа. Транспортын министерствын мэдээсэһэнэй ёһоор, 1962 оной ноябриинхида орходоо эдэ тоонууд 9—10 процентээр ехэ болоно.

✦ Франциин ниислэлэй «Кинопанорама» гэжэ эгээл томо кинотеатрнуудай нэгэндэ «Крепостная актриса» гэжэ совет панорамна кино түрүүшынхеэ харуулагдаба. Кино харагшад совет энэ фильмые ехэ халуунаар уттаһан байна.

Сагай уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр республика доторнай бага зэргэ үүлэтэй байха, Байгал шадарай аймагуудта саһан орохо. Зүүн зүгһөө һулаханаар һалхилха. Байгал шадарай аймагуудта 5—10, бусад газар нютагуудта 14—19, Улаан-Үдэ городто үглөөгүүр 23—25, үдэртөө 15—17 градус хүйтэн болохоор багсаагдана.

Январиин 19—20-ной үдэрнүүдтэ республика дотор үүлэтэйшэг байха, зарим нютагуудта саһан орохо. Баруун зүгһөө һулаханаар һалхилха. Һүниндөө Байгал шадарай аймагуудта 15—20, үдэртөө 7—12, бусад нютагуудта һүниндөө 26—31, үдэртөө 13—18 градус хүйтэн байхаар хүлеэгдэнэ.

Энээниие дуулаа һэн гүт?

Дэлхэй дээрэхи эгээн үндэр хүнүүд

Финн угсаатай Каянус гэдэг дэлхэй дээрэхи эгээн үндэр хүн байһан. Үндэрынь 2 метр 83 сантиметр байгаа. Тиихэдэ 2 метр 55 сантиметр үндэр Марианна Веде гэгшэ эхэнэрнүүдэй дунда элитэ болоһон байха. Эрдэмтэд зарим хүнэй үндэр, зариманай набтар байһан шалтагаание удаан саг соо элирүүлжэ шадаагүй байһан байна. Зүбхэн XIX зуун жэлэй эсэстэ хүнүүдэй ургалта юун дээрэһээ болодог бэ гэжэ тодорхойлһон байха юм. Хүнүүдэй ургалта хадаа хүнэй уураг тархида байдаг гипофиза гэжэ тусхай булшархайтай холбоотой байдаг. 1945 ондо америкын гурбан эрдэмтэд гипофизиин урда хуби талынь булшархайһаа хүнэй бэеын ургалтада нүлөө үгэдэг шүһа (гормон) тэрэ хэбээрнь олоһон байна.

Амта мэдэлгэ, абяа абалга

Һая гараһан үхибүүн оршон тойрон боложо байһан юумэ тухайлдаггүй гэһэн бодол бии. Гээшье һаа нарай үхибүүн юумэнэй амта, үнэр һайса мэдэдэг гэжэ шэнжэлэлгэ тодоруулаа. Үхибүүд гараһан түрүүшынгээ үдэрнүүдтэ амтатай, гашуун, илангаяа дабһатай юумэ хамаагүй эдидэг. Тээд үмхэйн үнэртэй юумэ үгэхэдэ дурагүйлхэн, уршагад гээд гэдэргэнь гаргадаг байха юм. Хоёр һараяа дүүрэжэ, гурбадахи һарынгаа эхеэр үхибүүд юумэнэй абяа хүсэд абадаг болоно.

(«Мастер леса» журналһаа абтаба).

Редактор
Ц. О. ОЧИРОВ.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора —23-67, зам. редактора —38-42, зам. редактора —35-84, секретариата —27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни —47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни —48-89, 33-61, корректорская —35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического —24-74, советского строительства и быта —34-93, рабселькоров и писем —25—41, 38-30, информации —32-74 и переводов —34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н9915. Зак. № 42.